

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékban* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árendemény adatik. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 kr.

Az előfizetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések szintén a szerkesztőhöz intézendők.

Testvérek ölelkezése.

Sárospatakiak Debreczenben.

A sárospataki ős kálvinista testvér-főiskolának 37 hittanhallgatója nt. Radácsi György akadémiai igazgató és három tanár vezetése alatt e héten meglátogatták Debreczent, a kálvinista Rómát, az iskolák városát, a tősgyökeres és józan magyarság fészket.

Eljöttek megnézni a helyet, a hol minden darabka föld a magyar reformatio hőseiről, vértanúiról, nagy embereiről, alkotásairól és csodáiról beszél.

Eljöttek megnézni a várost, mely széles utczáival, palotaszerű hatalmas földszintes házaival, óriás telkeivel, impozáns köz- és magán épületeivel, a nyílt szabadságra vágyó magyarság egyetlen városa a hazában, melyet minden idegen elem nélkül saját jellemének megfelelőleg a magyar faj önmaga épített.

Eljöttek megnézni a híres kollegiumot, melyen ez a felírás van, hogy a magyar és erdélyországi helvét hivallású egyházak adakozásaiból épült s mely így azért is, de gyűjteményeinek páratlan gazdagságáért, ezenen felüli sokféle nemzetiségű, az ország minden vidékéről ide özönlő *nagyszámú tanulóióért*, az egy millió lelket magába fogadó tiszántúli kerületért és a hatalmas nagy gazdag városért is, melyre közvetlen támaszkodik: a magyar reformált egyház és az ország első iskolája.

Eljöttek a sárospatakiak és feljárták a helyet, a várost, a vidéket, a temetőket. Megnézték a templomokat, meghallgatták a debreczeni híres szónokokat. Koszorut tettek a gályarabok emlékére, áldoztak a kálvinista költő Csokonai szobránál, a haldokló oroszlánál és megilletődve állottak meg a Szombati—Veresmarti emlékkő előtt s azoknak a nagyoknak képeinél, a kiknek arczképe ott függ sorban a kollegiumi nagy könyvtár páratlan érdekű arczkép-gyűjteményében s azoknak a nagyoknak a sirjánál, a kik ott pihennek a debreczeni temetőkert hantjai alatt. Apróra végig nézték a kollegiumi gyűjteményeket, voltak a városi tanintézetekben, a kereskedelmi és gazdasági akadémiákban, reáliskolában, felső leánynevelőben s a törvénykezés palotáiban, a gyárakban s kint a hasonlíthatatlan szép nagyerdőn és a délibábos nagy rónaságon.

Ha ismeretszerzés volt útjoknak célja: nem csalódtak bennünk s nem távoztak el innét szegényen, vagy elégedetlenül.

A mennyire ezt a rövidre szabott idő engedé: meglátták a hamisítatlan magyar várost, a kálvinismus nagy emlékeit és alkotásait is érezték annak hatalmas nagy erőnek a lüktetését, melyet a magyar ref. egyház számára Debreczen képvisel.

De nem ez a miért a sárospataki főiskola

látogatásának a mi részünkről is sulyt és fontosságot tulajdonítunk.

Ez a látogatás messze túlhaladja a szokásos iskolai tanulmányi utak horderejét.

Ez a látogatás a kiengesztelődés és frigykötés nagy ünnepe a két testvérintézet tanárai és tanítványai s a tiszáninneri és tiszántúli kerület között, melyet egy erős híd köt össze immár; a kölcsönös tisztelet, egyetértő szeretetnek a közös célra törekvés tudatának hídjá.

E látogatás megszünteti a közelmúltban uralkodó feszültséget, melyet a két főiskolának jellegzetesen kidomborodó ellentétes iránya s a helyi körülmények okoztak.

Lerakja a jövő együttműködésnek alapköveit s eldönti a harcot, melyben Debreczen a tulzó pietizmus ellen, a józan felfogás, az evangéliomnak és magyarságnak megfelelő egyedül helyes álláspontot képviselte.

Helyzete és természetes sulypontja miatt, *koncedálja* Debreczennek a vezér szerepet, *mindaddig míg a kálvinizmus dicsőségéért küzd.*

A gondolat szabadság miatt kikerülhetetlen, az igazság megismerésére szükséges ellentéteken, az iskolákhoz ragaszkodó diák romanticizmus, a ref. egyházat ezerfelé bontó nagy lokál patriotismuson felül, *tiszta világításba helyezi a közös összetartozandóság tudalát* s megteremti a hű magyar kálvinista lélek eszményét, a ki mindezekben és mindezekben felül szeretni tudja az egész egyetemes egyházat s nem nevezi magát sem Pálénak, sem Péterének.

Valóban nem közönséges események ezek, a melyek e héten Debreczenben megtörténtek.

Értsük meg a tanuságokat, a melyek megjelentenek.

Értsék meg a testvér-főiskoláknak lelkeskedő volt tanítványai, a debreczeniek a tiszáninnen, a patakiak a tiszántul s az egyetemes egyház nagy érdekeinek buzgó előmozdításával, szeretetével, helyzetökhöz való teljes törődésükkel mutassák meg, hogy igaz tanítványaink, szeretnek minket és szeretik nálunk jobbah a közöst, a nagy magyar prot. egyházat s a hazát.

Értsük meg mi magunk és értse meg Debreczen. A természetes helyzetéből, sulypontjából folyó vezéri szerep csak addig illeti, míg a kálvinizmus dicsőségéért, érdekéért harcol.

És értsék meg azok is, a kik botorul e hazában új evangyeliomot hirdetnek soraink között és a béketlenség üszkét dobják el gyülekezeteinkben.

Ferenczy Gyula.

Patak és Debreczen.

A sárospatakiak debreczeni látogatása mindnyájunkban kellemes érzéseket ébresztett. A testvéri ölekezés gyümölcsöző leend bizonyára; a gyümölcsöket látni és élvezni fogja a jövő, a kölcsönös szeretetnek és bizalomnak gyümölcseit, a melyek fokozott erőt kölcsönöznek a tiszamenti magyar kálvinizmusnak.

De különösen jól esett a két testvérfőiskola tartózkodás nélkül való, őszinte és szeretetteljes kézszeritása nekünk s többek között nekem, a kiknek ifjuságunk és életpályánk emlékei s mostani hivatásunk e két főiskolát lelkünkben régóta egyesítették s szeretetünknek és becsülésünknek közös tárgyaivá avatták.

És úgy érzem, hogy szeretetünk nem csökken a megosztás által, hanem inkább öregbedik, miként a folyam, mely kettős forrásból fakad. Szeretjük Patakot és Debreczent egyaránt, mert ismerjük mindkettőnek szellemét, éreztük s hálaival fogadtuk annak jótékony adományait, a melyek által lelkünket gazdagabbá tette, gondolkodásunknak, vágyainknak és eszményeinknek irányt jelölt s bennünk egészséges protestáns öntudatot fejlesztvén, megtanított arra, hogy a hazát s ebben kálvinista egyházunkat tehetségünk szerint szolgálni olyan tisztes életfeladat, a mely méltó tárgyaúl szolgálhat egy férfi legnemesebb ambíciójának.

Szeretjük a magyarországi reformátusok e két főiskoláját s dicsekedni óhajtanánk mindenkor velök, mint a hazai tudomány és felvilágosodás országos jelentőségű tényezőivel. Szeretjük őket a maguk iker-testvéri hasonlóságaikkal úgy, mint egymástól eltérő sajátságaikkal, saját külön egyéniségükért.

Mert hiszen mindkettőnek megvannak a saját külön jellemvonásai, megvannak sajátos viszonyai azokból folyó jelentősége egyetemes református egyházunkra és társadalmunkra nézve.

A debreczeni kollegium az alföldi magyarság és egy nagy református vidék központján, egy erős, fejlődésre hivatott, bár még sok tekintetben fejletlen népes református városban, mint ennek legnagyobb kulturális erőssége áll fenn hosszú századok óta, hatalmas támogatást nyerve magától a várostól, mely református felekezeti jellegét az újabb időkig megőrizte s e főiskolát sajátjának, a maga dicsőségének tekintette s ezért bőkezűen osztotta meg vele sokáig anyagi javait a nélkül, hogy ezért viszonzásúl jogokat igényelt volna a maga számára!

Az élvezett jótéteményekért való jogok az egyházalkotmány szervezetlensége, az egyház-

kerületi főhatóság központi intézményének fejletlensége miatt jórésben a debreczeni ref. egyház birtokába jutottak; a mi azon időben helyzetszerű és megfelelő volt; de ma már mindenki látja, hogy a debreczeni főiskola túlfejlődött azon a mértéken, a mely a főiskolára nézve egy egyházközségnek a hivatalos egyházi főhatósággal *egyenértékű* befolyását csak legkevésbé is igazolhatná. Ennek képtelenségéről maga az egyház győzi meg naponként a netalán kételkedőket. A jóakarató belátás befolyást igen, de *döntő befolyást*, az illetékes hatalmak egyensúlyának megzavarása s e magas hivatású főiskola fejlődésének megakasztása nélkül, többé nem igényelhet, már csak azért sem, mert ilyen igényeknek megfelelő súlyosabb kötelezettségeket, szolgáltatásokat az egyházközség teljesíteni nem képes, de nem is hajlandó, sem pedig a kölcsönös joggyakorlás álláspontjára helyezkedni nem szándékozik. Egyik hasznos támasza, erőforrása volt a debreczeni egyház a város mellett e főiskolának a multban s ezért viszont élvezte és élvez ma is azokat az erkölcsi és szellemi áldásokat, melyek a kollegiumból első sorban reá kiáradnak. Kivánatos, hogy e tisztviszony mindvégig fennmaradjon, de természetével ellenkező s mindkettőre hátrányos kiterjesztés nélkül.

Debreczeni főiskolánk ereje és legfőbb támasza tehát e város és mellette a helybeli egyház vala. Ezeknek a tényezőknek köszöni elsőben is nagyranövekedését, de viszont ezek a tényezők is fényt, világosságot, erőt és fejlődést merítettek a kollegiumtól.

Sárospataki főiskolánk helyzete egészen más, sok tekintetben kedvezőtlenebb. Ez ősi intézet a nagy fejedelmi alapítók és pártfogók óta a helyi tényezőktől alig nyert számbavehető támogatást, hanem legnagyobb részben az általános protestáns áldozatkésztségre kellett támaszkodnia. Sárospataki főiskolánknál, megfordítva, inkább az az eset, hogy nem ő van egy méltó környezetül szolgáló s támogatásra képes városban, mint a debreczeni, hanem inkább *a város van ő benne*, mert Sárospatak városa a kollegium nélkül teljesen jelentéktelen, mondhatni mai értelenben nem is léteznék. Viszont a főiskola is teljesen hatás nélkül maradt a városra, a mely ma még annál is kisebb jelentőségű, mint valaha volt. A kollegium közvetlen környezete sötétben, fejletlenül maradt, mintha egy világító torony aljában feküdt volna, mely minél messzebb tájakra vet fényt és terjeszt világosságot, annál sűrűbb homályban hagyja azt, a mi épen lábainál van. Ennek nem az iskola, hanem a kedvezőtlen külső viszonyok az okai, a melyeken annak

idejében az iskola kormányosainak, különösen pedig a vármegyéknek, sőt magának az országnak kellett és lehetett volna segíteniök. Ekként a sárospataki főiskola bizonyos tekintetben túlnőtt a helyzetén, nincsen megfelelő hozzá méltó közvetlen környezete, a mi fejlődésére bizonyára nem előnyös.

De a sárospataki iskolának e kedvezőtlenebb helyzetéből másrészt kiváló és nagyjelentőségű előnyei is következnek. Ilyen megbecsülhetetlen előnye a helyi polgári és egyházközségtől való teljes függetlensége, a mi kizárja az illetéktelen elemek befolyásának érvényesülését és nagyobb önállóságot és öntudatosságot fejlesztett ki a főiskola helyi vezetésében s magában a tanári karban is. Ennek az önállóságnak erőteljesebb kifejlődését nagy mértékben előmozdította azon — más tekintetben hátrányos — körülmény is, hogy az egyházkerületi főhatóság fejei, püspök és főgondnok, többnyire távol laktak S.-Pataktól.

A pataki iskola jelzett helyi viszonyaiból következik tovább úgy a tanároknak, mint a tanuló ifjuságnak nagyobb mérvű önmagukra útaltságuk, társadalmi kizárólagosságuk, a minnek mindkét részen erősebb és élénkebb testületi szellem, az érdekközösség öntudatosabb érzése származik, mely tanárokat úgy, mint a tanítványokat szorosabban fűzi egymáshoz s az iskolának az életre való hatását fokozza, az ifjúkori barátság emlékeit mélyebben plántálja a lelkekbe s szorosabban köti össze ezeket az Alma Mater iránt való ragaszkodás érzetével. Ennek azonban szintén megvannak azon hátrányai, a melyek a társadalmi érintkezés sokféleségének hiányából, azok mérséklő és felvilágosító hatásának elmaradásából származnak.

Sok tekintetben az említett különbségekkel függ össze a két főiskola tudományos és általában szellemi irányának különbsége is. Sárospatak liberalisabb, Debreczen inkább konzervatív felfogást képviselt ezelőtt, a mi azonban nem is annyira a viszonyoktól és hagyományoktól, mint inkább az emberektől függött, a kik irányt adtak vagy irányt adni hivatva lettek volna.

E két ellentétes irány némelykor egyik oldalon a radikalizmus, másik oldalon a retrograd irány túlzásaiba csapott át, de mihamar magtálalta ismét mindkettő a józan mérséklet közép útjait, annyira, hogy mai nap alig van többé határozottan kimutatható elvi különbség a két főiskola szellemi irányában.

Tehát közeledés nemcsak a szivekben, hanem az elmékben is!

A teljes egyértelműséget a tudományban nem tartjuk szükségesnek, csak az extravagán-

tiakat kell elkerülnünk. Tartsuk fenn főiskoláink becses egyéni sajátságait s távolítsuk el azokat, a melyek itt vagy amott hátrányosak. Ne vessük ki lábaink alól Patakon a vallás és egyház létfentartó pozitív alapjait s ne zavarjuk össze Debreczenben a *józan konservatív felfogás követelményeit a csökönységgel*, vagy pietistikus idétlenségekkel, a mi épen a protestantizmus elvével áll a leghatározottabb ellentétben. Becsüljük mindennél többre a lelki ismeret szabadságát s ha megtámadtatik, szálljunk ki bátran védelmére, mert ebben áll vagy esik a protestantizmus fundamentalis elve. *Tiszteljük és támogassuk nemcsak elvből, hanem érdekből is a politikai és társadalmi szabadságot*, a melynek nem az által teszünk szolgálatot, ha tajtékzó ajakkal s égre emelt ököllel izgató bombaként dobáljuk a „szabadság” jelszavát a könnyen hívő tömeg közé, hanem az által, ha a szabadság eszméjét átviszszük az intézményekbe.

Ifjuságunkban engedjünk utat, mint eddig is tettük, az önérzet fejlődésének; de ne túrjuk meg annak túltengését és azt, hogy az az önérzet belső lelki értékük méreteit meghaladja, a mint azt bizony itt is, ott is elég gyakran tapasztalhatjuk, legtennebb a megnyilatkozás formájában találva különbséget, amott elevebb szembeszökőbb, itt nehezkesebb, de ép oly határozott alakban jelentkező ez a kóros állapot. A szerénység és lelki alázatosság illik hozzánk, mint záloga a közbecsülésnek, az emberek rokonszenvének s egyúttal legbiztosabb fegyver egyházunk ellenségeivel szemben is. De másrészt szorgosan kell kerülnünk a *kegyeskedést, az álszentelkedést* Patakon úgy, mint Debreczenben, mert ezek a gonosz lélek áruhái, a melyekbe felöltözvén, belopózik az szívünkbe, elcsábítja az igazság után sovárgó lelkünket, megingatja hitünket, hogy mindezekből hasznot, életmódot biztosíthasson magának. Ilyen egyéniségekkel is gyakran találkozhatunk. Ne keressétek, nemes ifjak, ezeknél példányképeiteket!

Pataki és debreczeni diákok, szeretett tanítványaink! Legyetek tehát önérzetesek, hogy emberi méltóságotok tisztességben fentarthassátok. de kerüljétek a pöffeszkedő elbizakodottságot, szeressétek egyházatokat, hiteteket, az igazságot, becsüljétek a meggyőződés bátorságát, az egyeneslelkűséget, de szeressétek különösen egymást, a mire most fogadást is tettetek!

Akkor lesz igazán gyümölcsöző a sárospataki látogatása Debreczenben; akkkor lesz igazán teljes e felett a mi örömünk is!

B. L.

A sárospatakiak Debreczenben.

Csiky Lajos theol. dékántól.

A sárospatakiak látogatása, a nagy testvér-talákozásnak lélekemelő ünnepélye, minden más eseményt háttérbe szorított az elmúlt napokban.

E történeti jelenségű napoknak akarunk hű krónikásai lenni, midőn a Debreczeni Prot. Lap mostani számát e nagy horderejű eseménynek szenteljük.

Ez események hatása alatt nyitom meg én is, mint a kinek a látogatás intézése körül kedves részem vala, a krónikások sorát s beállok a nagy történetek méltánylói közé.

Ma vált ténynyé a nagy magyar kálvinista egyháznak kodifikált egysége, ma omlottak le végképen a válaszfalak, a melyek a régi dicső múlt e két világitó tornyát egymástól elzárták s melynek romjai a legutolsó időkig fennállottak.

Ma ismerték el nyilvánosan Debreczen vezérszerepét a magyar ref. egyházban s erre való természetes jogosultságát épen azok, a kik eddig velünk sokszor riválisak valának. Ez elismerésnek, mely — magunk is hangsúlyozzuk — nem minden feltétel nélkül adatott, a sulyt épen az a közvetlenség és kényyszerítetlen őszinteség adja meg, a melyekkel épen az idevonatkozó nyilatkozatok megtétettek.

Méltó elismerése ez a körülmény azon állásfoglalásnak, a melyet Debreczen a legutóbbi időkben elfoglalt s a melynek úgy e lapnak hasábjain, mint az egyházkerületi értekezésnek idevonatkozó határozataiban egyértelmű kifejezést adott. Nemkülönben annak a sikerrel lefolyt mozgalomnak, melynek végeredményeképpen az egyházkerület a debreczeni főiskola tanárainak helyzetét megjavította s a kollegiumi gyűjtemények rendezése, a nyilvánosságnak teljes hozzáférhetővé tétele, kiegészítése érdekében nagyfontosságú határozatokat és áldozatokat hozott.

Míg a modern apostolok munkája eddig csekély értékű irodalmi kolportörsegen kívül, melyben nekik épen jobbaink segítettek, mindenütt csak viszályt és félreértést okozott: e kerülettel évi 40,000 frtnak megfelelő nagy reformokat létesítettünk és ha Isten segít, megteremtjük az egész református egyházra kiható egységes adórendszert, a lelkészképzés reformját és a többieket is egymásután, mert mi mindenkben annak akarátját cselekszük, a ki minket is elhívott és teljes erőnkől végezzük a munkát, a melyre elhivatunk s a melynek nyomán a haza és a magyar ref. egyház megépülése és dicsősége kél.

Csak előre ezen az úton s a legjobb rokonszenve és helyeslése lesz velünk.

De átadom a szót a nagy testvértalákozás többi felkért krónikásainak . . .

A sárospatakiak látogatásának előzményeiről.

Sass Béla akad. igazgatótól.

A Debr. Prot. Lap szerkesztősége arra kért fel, hogy tekintettel a lefolyt napok messzekiható fontosságára, a sárospatakiak látogatásának előzményeiről rövid tudósítást adjak.

A testvértalákozás felemelő jeleneteitől mélyen érintve, de az egyházkerületen lezajlott mozgalmaktól kifáradva, rövidre fogom a beszámolót.

Nt. Radácsy György, a sárospataki főiskola rector-professora, e hét folyamán tudatta velem, hogy tanítványai a nagy alföldre és hozzánk készülnek s hogy eshetőleg Kolozsvárt is újokba ejtik.

A mozgalom ez ügyben az ifjuság részéről indult s ennek nagy horderejét ismerte fel a tanári kar tudós, nagyérdemű igazgatója s a tanári kar maga, midőn ahoz teljes szívből csatlakozott és a kolozsvári utat elejtve, egyedül Debreczent tűzte ki annak czélpontjául.

Az én szerepem e látogatás folyamában nagyon egyszerű, de kedves kötelesség teljesítésére szorított.

Biztosítottam a sárospatakiakat a szíves vendégszeretet felől s a nemes városnál, melynek polgármestere nagyságos Simonffy Imre, a vendéglátás és ellátás tekintetében kollegiumunkkal versenyre kelt s az érkezőket egyenesen magának akarta lefoglalni, s a helybeli tanítézetek vezetőinél a látogatást bejelentettem.

A látogatás többi részleteiről nem szólok, azonban nem tévedek, ha kijelentem, hogy az a magyar református egyház legújabb történetében fordulópontot jelez.

Nemcsak hogy kibékültünk és a feszültség megszűnt a két nagy egyházkerület és a két hatalmas főiskola között, hanem frigré is léptünk egymással, hogy a magyar kálvinizmus dicsőségéért válllvetve harczolandunk és a túlzóknak sem bent, sem kint nem engedjük átal a vezetést.

Az sem csekélylendő, hogy tanáraink és ifjaink személyesen is megismerték egymást s hogy színről-színre látták a patakiakat, hogy milyen Debreczen? hol a reformáczióknak, az egyetemes magyar prot. egyháznak minden helyenmonumentális emlékei, felhalmozott kincsei, hatalmas alkotásai állnak.

A magyar kálvinizmust csak Debreczenben lehet egész nivoltában megérteni és méltányolni s e megértés, e méltánylás nem von le semmit a testvértanítézetek, a pataki iskola nagyfontosságából, sőt erőt és súlyt ad azoknak s mindenkiben önbizodalmat teremt.

Fogadtatás a vasútnál.

S. Szabó József főgymnasiunai tanártól.

A sárospataki kollegiumnak 37 növendéke, valamennyi szemre való, jól megtermett csinos hittanhallgató diák érkezett ma délben Debreczenbe, a hová őket régi forró vágyuk vezérelte, hogy megismerhedhessenek a testvér-főiskolával, Debreczennek híres, virágzó kulturális intézményeivel. Négy tanár is jött velök: Radácsy György igazgató, Zsindely István, Finkey Ferencz jogtanárok és Ráczy Lajos gimnasiunai tanár. A kedves vendégeket a vasútnál a mi theologus diákjaink s a tanári karból Sass Béla, Csiky Lajos, dr. Bartha Béla, dr. Helle Károly, Dóczy Imre, Sinka Sándor, Gulyás István, S. Szabó József, Karay Sándor többi tanárok és a teljes számban kivonult akadémiái hallgatók várták.

Az érkező kedves vendégeket *Sass Béla* meleg szívélyes szavakkal következöleg üdvözölte:

Mélyen tisztelt kedves kartársaink!

Theologiai nemes ifjuság!

Messze multba, sötét idökbe kellene visszazállania az emlékezetnek, ha az önök mostani látogatásának, nem mondom mását, de valamelyes analogiáját is meg akarná találni. Ám a mi kebelünkben csak annál élénkebb az öröm ebben a pillanatban, mikor a sárospataki testvér-főiskola tanférfaikat és theologiai ifjuságát, főiskolánknek s ennek a nemes városnak kedves vendégei gyanánt, elvalahára színről-színre magunk előtt láthatjuk s annál öszintébb hálával adózunk az önök vállalkozó szellemének s együk hozzá, talán irántunk táplált vonzalmának is, a mely önöket közibünk vezérelte s nekünk az önökkel való érintkezésnek, megösmekedésnek s a

testvéries érzelmek kicsérélésének kellemes alkalmát megszerezte. Mélyen tisztelt Uraim! Debreczen csak a lőzel multban mutatta meg azt, hogy a közöttünk fennállott avagy fennállani képzelt válaszfalakat a maga részéről hajlandó lerombolni, önök pedig most bizonyítják be, hogy Debreczen eme tényének tanulságát kivonták, megértették, rokonszenvvel fogadták s reá készek az öszszetartozandóság érzésével válaszolni. Forró köszönet ezért önöknek Uraim! És most, mielőtt főiskolánkba bevonulnánk, engedjék meg, hogy önöket főiskolánk tanártestületének és tanulóifjuságának nevében ismétellen, legmelegebben üdvözöljem.

A hatásos Isten hozottra *Radácsy* válaszolt. Jöttek, mert szívök mondta, jöttek, hogy lassanak, halljanak, ismerkedjenek s ha még ellentétek vannak, kiegyenlítsék, tapasztalatot, tudást merítsenek és kedves emlékekkel gazdagodjanak. Erre az övéikkel Debreczenbe fíradt két kedves hölgy és a tanárok kocsikra szállottak, hogy szállásadó szives házigazdáikhoz hajtassanak s ott is meggyözödjenek, hogy az apostol szerint, a szeretet soha el nem fogy. A diákokat pedig Debreczen egyik specialitása, a kis vonat szállította külön kocsin, a fáradhatatlan *Csiky Lajos* buzgólkodása folytán és vezetése alatt a kollegiumig. Itt várta őket *Rózsa Sándor*, jelenben még kollégiumi háznagy és ágyakkal felszerelve két termet bocsátott rendelkezésükre. Alig szedték itt rendbe magukat, eljött a programon álló ebédelési idő s a vendégifjak bevonultak a kollégiumi konviktus termébe, hogy elköltsék a nem fényes, de izletes és magyaros vendégszeretettel fűszerezett ebédet. De hát a fényűző ételek talán nem is illettek volna a theologusokhoz, hiszen — tudjuk — hogy hajdan éheztek és fáztak az apostolok. Azután meg tanulmányútra jöttek s tanulmányaik egyik részét képezték a konviktus közvetlen tapasztalatok. Meg vagyok róla gyözödvé, hogy azok nem kellemetlenek, mert *Orosz István* tápintézeti elnök minden alkalommal tőle telhetőleg igyekezett kitenni a konviktus becsületéért. Ebéd után ismerkedett, szórakozott s ifjonti lélekkel barátkozott a két testvéradadémia theologus diáksága.

Ünnepies fogadtatás s a kollegiumi körút.

A nagyerdei majális.

Délután 3 órára tüzték ki az ünnepélyes fogadtatást a kollegium disztermében. E jelenetre a legtulzöbb epithetont is bátran alkalmazhatjuk a nélkül, hogy a valósággal ellenkezésbe jönnénk. A lelkek valóságos pünkösüi ünnepe volt az, a mikor betöltötte a Szentlélek az egész házat és kettős tüzes nyelvek szállottak mindegyekre. De nem különbözö, hanem egy nyelven kezdettek szólni az apostolok a világ legmeghatóbb, legszebb, legzengöbb nyelvén, a *szeretet* nyelvén. Mindenki megértette, mindenkinek szive feldobogott reá. Az ifjak látásokat láttak és a vének álmokat álmodoztak.

Ott ült az emelyényen az ősz *Kiss Áron* püspök, mellette *Simonffy Imre*, a kollegium helyi gondnoka, azután az igazgatók és a dékánok. A terem telve volt tanárokkal, akadémiái hallgatókkal, érdeklödö közönséggel, melynek soraiban láttuk főiskolánk lelkes ügyészét *Márk Endrét*, *Joó István* középiskolai felügyelöt s a városi közönségből is többeket.

A legnagyobb, hogy ne mondjam áhitatos csendben kezdett beszélni *Csiky Lajos*, mint theol. dékán. Történeti reminiscenciákkal átszótt, lelkesen előadott hatásos beszéde ez:

Csiky Lajos beszéde.

Sárospatakról hozzánk átjött kedves vendégeink, Nagytiszteletű s tekintetes Tanárkar, Nemes tanuló ifjuság!

A mire Sass Béla debreczeni akad. igazgató a vasutnál néhány szóval röviden célzott, hogy vissza kellene emlékeznetben századokra szállani, azért, hogy a mai napon történekeknek mását föltalálja a történelemben, a mit ő röviden jelzett, engedje meg a mélyen tisztelt közönség, hogy azt lényegében röviden elmondjam.

1661-ben Báthori Zsófia, a reform. hitet róm. katholicussá átváltoztatott apostata nő, a sárospataki főiskolát nehéz helyzetbe jutatta: elvettette attól minden vagyonát, szétűzte tanárait, tanuló ifjuságát, ezek közül a kisebbek hazamentek szülőik házába, a nagyobbak pedig Pósházy János és Buzinkay György tanárok vezetése alatt átjöttek ide Debreczenbe, a hol őket a debreczeni főiskola tanárkara szeretettel, de fájdalmas érzésekkel fogadta, hogy legyenek egygyé ezzel a főiskolával, hogy legyenek ennek a főiskolának tagjai. Ez 1671-ben vagy 1672-ben, több mint 200 évvel történt és akkor a sárospataki tanárok és tanuló ifjuság közül a nagyobbak itt töltöttek mintegy fél esztendőt abban az időben, mikor a hatalom és önkény a pápai reform. iskolát is megsemmisítette, mikor a debreczeni főiskola magában állott, mint Magyarország egyetlen reform. iskolája megtöretlenül, megszűnés nélkül haladva folyton előre.

Azóta tehát több mint 200 esztendő telt el. Elmultak a szomorú idők, a gyász nehéz napjai is elmultak és ma napfény ragyog a mi egünkön. És ha akkor fájdalmas érzésekkel fogadták a debreczeni főiskolai tanárok a sárospataki főiskolai tanárokat, a debreczeni főiskola tanuló ifjusága a sárospataki főiskola tanuló ifjuságát: mennyire megváltozott ma minden?! — Lengő zászló hangos éljen szó, a szívekben öröm, az arcokon örömragyogás, ez az, a mi a 200 esztendővel ezelőtti esemény után a mai napon bekövetkezett, ez a mai nagy főiskolai ünnepélyünknek a jellemvonása. Igenis, amai napon ünnepet ül a debreczeni főiskola azért, hogy a testvér sárospataki főiskolának — melylyel lehet, hogy a régibb időkben elvi ellentétekben állott — tanárkara s tanuló ifjusága eljött közénk, hozzánk, barátaikhoz, testvéreikhez. Ha van, a mi az akkori nagy ünnepélyt elválasztja a mai naptól, az, hogy akkor Mártonfalvi György, a magyarországi reform. egyház egyik legnagyobb tanára üdvözölhette a sárospataki testvéreket, s ma nekem, az én igénytelen személyemnek jutott a szerencse, hogy a debreczeni főiskola teljes tanárkarainak nevében, de mert theologusok jöttek, mint theologiai akadémiai dékán, a theologiai akadémia nevében is üdvözölhessem a mi kedves vendégeinket, s őket, kik leszállottak a Bodrog partjairól a mi sík földünkre, nyílt szívvel, őszinte örömmel fogadjam.

Lesz alkalmuk holnap kimenni a nagy Hortobágyra, hol minden szabadságot lehel, minden azt mutatja, a mi szép, a mi a maga egyszerűségében is ragyogó. Itt is főiskolánk, városunk vendégei önök. És ha megjelent itt az önök fogadására főtiszteletű és mélt. Kiss Áron püspök úr (Hosszantartó éljenzés), ha megjelent Debreczen város polgármestere (éljenzés) kir. tan. nagys. Simonfy Imre úr, ha itt vannak e főiskolának igazgatói és dékánjai és tanárkara jó nagy részben, ha itt van az akadémiai tanuló ifjuság: mindez azért van, hogy önöket igazán szívük szerint üdvözöljék s mondják azt az én igénytelen személyem ajkaival: Isten hozta, szívesen fogadjuk önöket, érezzék magukat itthon a körünkben. (Lelkes éljenzés.)

A nagy hatást tett beszéd után Nagy Sándor főiskolai szénior lépett ki a hallgatók sorából s a következő szavakkal üdvözölte a vendég ifjakat:

Nagy Sándor szénior beszéde.

Akadémiai, közelebből pedig theologiai ifjuságunk, meleg kebellet, szívbeli vidámsággal, benső megelegedéssel, lelki élvezettel szemléli önöket — kedves collegák — alma materünk falai között.

Az igaz érdeklődésnek legkisebb tanujelei, parányi mozzanatai is gyönyörrel dobogtatják meg szívünket, hogyne jöttek volna hát örömebe ringató rezgésbe ifju lelkünknek érzékeny hurjai, midőn ily nagy szerencse szállt reánk. E kedves meglepetés megindít és lelkesít bennünket, s vérünk sokkal melegebb, sem mint azt a maga egész nagyszerűségében ne tudnók méltányolni.

Oh mindig kedvesek a távolból hirtelenül megjelenő testvérnek lábai, mert azok szeretettel, békességgel vannak fölsaruzva s nyomukban mindenütt jó hír fakad, s azt az örömet, melyet akkor érzünk, ha a rokont saját személyében tisztelhetjük, saját körünkben becsülhetjük, azt az örömet *nem pótolhatja ki semmi más.* Azt a szellemi rokonságot, melyben lélek szerint most találkozó főiskolánk, nemzeti szeplőtlen tendenciáknak eme hűség-ápolói, leghatalmasabb oszlopai, a szépért, nagyért, igazért, nemesért jóért lángoló lelkesedés gyújtásában elvitázhatatlanul első rangú szerepet vívó protestántismusnak megdönthetetlen védbástyái, a magyar nemzeti józan művelődésnek nélkülözhetetlen irányítói állanak egymással — azt a szellemi rokonságot fényesen állítja elibénk és pecsételi meg ez a kedves alkalom, az önök által tett lépés, s szorosabbra fűzi azt az édes köteléket, a melyhez annál öntudatosabban kell mindenik részről, ragaszkodnunk minél elszigeteltebben áll az általunk képviselt irány.

Épenezért e látogatásuk nekünk végtelen öröme forrása, hisz belőle a melegebb érdeklődésnek, rokonszenvennek, bizalomnak, szeretetnek élő s üdítő vizei csörgedeznek felénk, melynek elementáris erővel való megnyilatkozása miként most, úgy mindenkor képes lesz a közbevetett válasz falak lerombolására. Vajha az ebből fakadó vidámság, avagy annak csak emlékezete is, minél többször megdobogtatná szívünket s az életben majd egész súlyával, jelentőségével, hátrányaival és előnyeivel, árny és fényoldalaival vállainkra nehezedező közös nemes hivatásnak közös fölemelő missiónak, már most jó előre komoly megfontolást sürgető szózata láng betűkkel vésné be keblünkbe a lelkek boldogságának munkálásában reánk váró nagy feladatok minél sikeresebb megközelítésére, megoldására egyedül vezethető összetartozandóságra való igaz törekvés megszentelő kötelezettségének tudatát.

Vajha a kedves benyomásokat állandóan, féltett kincsként megtudnók őrizni, vajha oly emlékek birtokába jutnánk rövid együttléttünk alatt, a melyek a nagy világban osztályrészekül jutandó élet kellemetlenségeit is képesek lennének meg-meg fűszerezni, vajha az eltöltött kedves idők derűjétől, minél több szívben nyilvánék ki a barátságoknak a biztos gyümölcsöt magában rejtő vonzó virága. Vajha szerény körökben való útaik lennének megelegedésnek útai, és mindeu ösvényük békesség. (Élénk éljenzés.)

Általános érdeklődés közt állt most fel *Radácsy György* s remek beszédet mondott.

Radácsy György beszéde.

Igen tisztelt tanárkar, jobban mondva kedves tisztelt társaink, nemes tanuló ifjúság!

Mélyen meghatva érzem magamat. Őszintén szólva készen voltunk arra, hogy mi itt a legnagyobb szeretetre fogunk találni, a tiszteletnek ilyen kitűnő megnyilatkozását azonban még sem vártuk. Sokszorosan megtisztelve érezzük azért magunkat, annyival is inkább, mert hiszen a tiszántúli nagy egyházkerületnek főpásztora is vette magának azt a fáradságot, hogy az egykori pataki tanuló értünk a mostani patakiakért ide felfáradjon. (Éljenzés.) Mélyen köszönjük ezt főtisztelendőségnek s biztosíthatjuk, hogy sohasem fogjuk elfeledni.

Mélyen köszönjük azt, hogy az iskola egyik gondnoka kegyes volt ide jönni, hogy a mi igénytelen személyünket megláthassa és ha szabad úgy mondanom, bennünk a sárospataki főiskolát megtisztelje; fogadja leghálásabb köszönetünket.

Számot kell adnom arról, hogy mi vezetett minket Debreczenbe, általában, hogy mi vezet minket tanulmányútjainkban.

Méltóztatnak ép oly jól tudni, mint én, hogy a magyarországi ref. egyház az u. n. supplicatiókat eltörölte, azt mondta, hogy a diák intézmény nem a világba való, eltörölendő: helyettesítéséről azonban nem gondoskodott.

Mi ott a Bodrog partján néhányan úgy gondolkoztunk, s úgy gondolkozunk most is, hogy az ifjúságnak ősi joga volt a supplicatio jótéteménye (élénk helyeslés) és ezt a jogot el lehetett tőle venni, de csak úgy, ha kárpótoljuk is őket azért az elvesztett jogért. (Úgy van.) Mi nem tudtunk mást képzelni kárpótlásul, mint a supplicatióknak valami modern fajtáját. A supplicatióknak ez a modern fajtája, a mit mi mostan 41-en képviselünk. Komolyan mondhatom, hogy a történeti reminiscenciákon s a jelen helyzet súlyának élénk érzetén túl, igazi benső tanulmányozási érdek vezetett bennünket.

Nem csupán barátokozni jöttünk, feltétlenül meghódolunk a barátság jogai előtt, de jöttünk ide tanulni a tiszántúli egyházkerület középpontjába, jöttünk a velünk testvér főiskolába; ha egymástól tanulunk, ez a legjobb tanulás (Úgy van).

Igy méltóztassék bennünket szerény embereket egy szerény, de régi iskolának a képviselőit fogadni — mint modern supplicánsokat, a kik azért jöttünk ide, hogy a tiszántúli egyházkerület nagy kincses házából, a debreczeni főiskolából meggazdagodva térhessünk haza. Én erősen hiszem, hogy itt részint az egymással való érintkezés által, részint az által, hogy egymás kincseit megismerjük, meggyarapodva fogunk visszatérni és annál nagyobb örömmel vezetem ide ifjúságunkat, mert abban a meggyőződésben éltem, hogy egy ilyen vállalkozásnak legalkalmasabb célpontja Debreczen.

A történelmi reminiscenciák azok fájdalmasak, de mégis tény, hogy 1671-ben 2 pataki tanár vezetése alatt néhány ifju ide vándorolt és e főiskola meleg keblére ölelte őket. — A mi főiskolánk történetében is arany betűkkel van ez felírva, soha sem tudjuk elfeledni a debreczeni főiskolának azt, hogy egy időben minket már tárt karokkal fogadott. De hála Istennek úgy van, amint mondotta az én kedves barátom, hogy a múlt időkben a kellemetlen emlékek elmosódtak. Ma hála Istennek nem kényszerűségből jövünk vagy megyünk ide vagy oda, hanem szívünk indulatából.

Igy jöttünk ide ezúttal mi is, én is mondhatom, hogy nem egy Zsarnay nem egy Kövy vezette a főiskola ifjúságát, hanem az én csekély személyiségem (éljenzés).

De akármilyen nagyok vezetnék is, melegebb szívvvel nem hozhatták volna, mint mi hoztuk őket és én mélyen meghatva érzem magamat az által, a mire egyébiránt én számítottam, a mire én lelkemben egészen tisztán rendben voltam s a sárospataki főiskola nevében, mint annak ezuttal érdemetlen igazgatója, hálásan köszönöm a testvér főiskolának ezt a megtisztelő figyelmét és nagy kitüntetését, Hozom egyébiránt az egész tanárikar és állithatom, hogy az egész tanuló ifjúság tiszteletét és meleg üdvözlését (éljenzés) kedves társaimnak és ifjúságnak.

Én biztosítom önöket és kérem, legyenek meggyőződve, hogy ennek a napnak emlékét mi is fel fogjuk jegyezni nemcsak a papírra, hanem szívünk táblájára is és azt hiszem, hogy ennek a napnak emléke ki fog hatni mindkét főiskola jövődjére bizonyos tekintetben, mert mi is éreztük mélyen tisztelt uraim azt, hogy ha valaha volt szükségünk arra, hogy mi reformátusok egy szív és lélek legyünk, ez az idő ma elérkezett. Ma mindenféle ellenségnek közülünk ki kell békülni és összetartani; mi hála Istennek, ellenségek nem is voltunk soha (úgy van); lehettek elvi ellentétek közöttünk, a mi soha sem baj; de ellenségek nem voltunk, ismétlem, soha. Annál könnyebb lesz tehát összetartani, egyért, egy szívvvel lelkesülni, a mi nem lehet más, mint a hazai kálvinizmus dicsősége. (Élénk éljenzés.)

Biztosítom a debreczeni testvéreket, hogy mikor a kálvinizmus dicsőségeért harcolnak, mi velök leszünk. Az Isten nekik előnyt adott abban, hogy egy ily ropant város közepében és szeretetétől vannak körülveve. Lehetnek vezetőink mindnyájunknak, én nem fogom irigyelni, itt teszek mintegy esküszertű fogadást, hogy követjük Debreczent ezen az uton és ezen az irányban, ha mindnyájunknak vezetői lesznek.

Adja Isten, hogy dicsőséggel vezethessék a magyar kálvinizmust. (Hosszan tartó zajos éljenzés.)

Lelkesen megtapsolt és megéljenzett beszéde után Nagy Béla s.-pataki 3 th. köszönete meg igen szép lendületes beszédben az ifjúság részéről a debreczeniek üdvözlését.

Nagy Béla beszéde.

Mélyen tisztelt közönség, debreczeni pályatárs testvéreink!

Felsőbb helyekről többször történt hivatkozás azon régi ellentétekre a melyek a sárospataki és debreczeni főiskola között a régi sőt a közelebbi multban is fennállottak.

Ezek az elvi ellentétek a melyek elvégre is a szellemi életben szükségszerűek, sőt hasznosak, minket elődeinket tanuló ifjúságot nem szóllították harciba, mert nem is szólíthatták, de azért sem a pataki sem a debreczeni tanuló ifjúság nem zárkozhatott el egy-egy ilyen szellemi áramlattól. Nincs benne mit tagadnunk, valamikor bizony feszült viszony volt debreczeni és sárospataki teológusok között.

Mi egy pár hónappal ezelőtt megkérdeztük magunktól, hogy fenáll-e még ez a feszült viszony?

És azt mondtuk rá, hogy ez nem igaz! (Úgy van. Helyeslés.)

Azért jöttünk el hozzátok, hogy ezt megmondjuk, vagy talán szólni sem kellene, elég hogy eljöttünk (Helyeslés). Nektek sem kellene talán szólanotok sem, ámbár köszönet a szép beszédért — hiszen az a szíves fogadtatás a melyben részesítettetek mindennél többet mondott vala.

Hát eljöttünk, mert szeretünk benneteket, tudtuk, hogy ti is szerettek minket, mert édes Istenem, mindnyájan fiatal emberek vagyunk, közös a hitünk, közösök vágyaink, eszméink, céljaink, hogyne tartanánk hát össze lélekben, bensőleg? Azért is jöttünk, hogy megismerjük és annál inkább megszeressük egymást. (Eljenzés).

Bizonyos dolog, hogy a mi lelkünkben ennek a szép napnak emléke, a mit ha nagy szavakkal akarnék élni talán a kiengesztelés megpecsételése is nevezhetnék, hogy ennek a napnak emléke, lelkünkben mindvégig élni fog.

Nagyon köszönöm azért társaim nevében is ennek a csodálva szeretett főiskolának, ennek a híres és kedves városnak és nektek szeretett pályatársaim ezt a szíves fogadtatást és mi boldogoknak érezzük magunkat, hogy az első lépést ehhez a szeretetteljes egybetartozandósághoz, ennek előmozdításához mi tettük.

A mi jó Istenünk áldja meg a mi közeledésünket, áldjon meg titeket, a kik szeretettel fogadtatok és a mi közeledésünket tegye gyümölcsözővé a jövőre nézve is drága anyaszentegyházunk javára. (Eljenzés.)

Dr. Bartha Béla beszéde.

Mélyen tisztelt Uraim!

Méltóztassanak megengedni, hogy én, mint a sárospataki főiskola volt tanára s most a debreczeni főiskola tanára felemeljem szavaimat az itt hallott beszédek hatása alatt.

Nem volt az én beszédem belevéve az ünnepély tárgysorozatába, én sem gondoltam rá, hogy azokat a szavakat, a melyeket most mondok, elfogom mondani. De mint nem régen a másik intézetnek, jelenleg ennek a főiskolának szívéből, lelkéből és tehetségem szerint igaz szolgálja (Eljenzés) s mint nemrég vezére hivatásomnál fogva annak a sárospataki ifjuságnak, indítva érzem magamat arra, hogy lelkem érzelmeinek szavakban kifejezést adjak. (Halljuk!)

Azt mondta az én kedves barátom Radácsi, hogy ők egy komoly tanulmányútra jöttek ide és ünnepélyes fogadtatást nem vártak, nem reméltek. Hitték, hogy a szeretet öleli őket keblére, de nem vártak ilyen ünnepélyt. Méltóztassanak nekem megengedni, nem mondva csinált dolog ez, a mit látnak, a szívből fakad és mi vagyunk boldogok, a kik eljöttek megköszönni azt a szívességet, melyet e főiskola a sárospataki főiskolának 226 évvel ezelőtt tett, hogy újra baráti kezét nyujtsanak.

Mélyen tisztelt uraim! Mi távolról sem foghatjuk fel ezt, mint egyszerű tanulmányi kirándulást, ez a nemzet protestáns kulturtörténetének nagyfontosságú ünnepi mozzanata. Hogy mily nagyfontosságú, bizonyítja ezt az, hogy 2 és egynegyed század évnek kellett eltelti arra nézve, hogy ez ismétlődjék. Mi tehát úgy fogadjuk önöket e tanári kar, ennek ifjusága, mint a magyar protestáns kulturhistoriának zászlóvivőit, úgy fogadjuk, mint szeretett testvéreinket. Higyjétek el, hogy a legnagyobb öröm nekünk látogatástok és ha az modern supplicatio, akkor elértétek a legnagyobbat, a mit elérhettetek, besupplicáltatok magatokat a mi szívünkbe. (Zajos eljenzés). És ha azért jöttetek ide, hogy dokumentáljátok ezekben a nehéz időkben a kálvinizmus egyetértését, akkor a legörömteljesebb visszhangra és segítő társakra találtunk benneteket. Közös a célunk, bár belső nézeteink és meggyőződésünk lehetnek eltérők egymástól; öntudatos, szabadon gondolkozó protestáns embereknél nem is lehetséges másképp, a gondolatot nálunk bilincsbe verni nem lehet. Mi sem vagyunk

egygyek, kik Debreczenben vagyunk, mindnyájan kálvinisták vagyunk, minden egyes apró s talán fontos részletekben sem, de mindnyájan kálvinisták vagyunk, mindnyájan reformátusok s mindnyájan magyar protestánsok vagyunk. És én biztosítalak benneteket arról, hogy abban a nagy küzdelemben, a mely a reform. egyházra vár, a mely a magyar protestántizmusra vár a legközelebbi jövőben, mi nemcsak munkatársatok akarunk lenni, hanem szívből lélekből segítő testvéretek és hasonlót várunk tőletek, ezzel az érzellemmel, ezzel a gondolkozással akartalak én titeket mintegy soron kívül, ennek a debreczeni kálvinista társadalomnak nevében üdvözölni. Isten hozott benneteket és vigyétek el a mi egyetértésünknek s testvéri szeretetünknek emlékeztét! (Hosszantartó zajos eljenzés.)

A lefolyt testvér- és frigykötést tolmácsoló szép beszédek hatása alatt páratlan emelkedett hangulatban távozott el a közönség s kísérte a patakiakat, a kik sorba a collegium, a nagy könyvtár, képtár, éremtár s a többi gyűjtemények megszemlélésére indultak.

Körút a collegiumban.

A sárospatakiak első érdeklődése a főiskolai oratorium felé fordult, a hol az 1849-iki debreczeni híres országgyűlés lefolyt.

Meghatva állottak meg az egyszerűségében fenséges teremben, s innét a nagy könyvtárba siettek át, hol őket Ferenczy Gyula akad. tanár, főkönyvtárnok fogadta és kalauzolta.

Megnézték sorba a híres hősök, a nagynevű elődök páratlan arckép-csarnokát, mély megilletődéssel szemlélték az egyszerű jellemző kálvinista magyar viseletben megörökített fejedelmi alapítót: Nánási Soós Gábort s a többieket, a híres professorokat, nagy püspököket, jeltévöket, főgondnokokat, a Csokonai ereklye szekrényt, a költő fuvoláját, munkájának első kiadását, Lilla imakönyvét s a többi kálvinista szentségeket.

Figyelmüket lekötötték a szép történeti festmények s ezek közt Zichy Mihálynak Krisztus és a pápa híres allegorikus képe, a két templomszerű teremben elhelyezett könyvtár, éremtár gazdagsága.

Érdekléssel szemlélték a régi híres diák tűzoltó-egylet szerelvényeit, zászlót s megforgatták a sokszor megénekelt hatalmas nagy botot, előljárván ebben is Ferenczy Gyula főkönyvtárnok.

A könyvtárból az énekerembe mentek. Itt várta a modern supplicánsokat a chorus és néhány precizen előadott dallal kedveskedett nekik, alkalmat adván ezáltal a pataki chorussal való összehasonlításra is. A ki darázs fészekbe akar nyulni, az mondjon e kérdésben határozott ítéletet. Az ifjakkal bizonyosan érvényesül a régi közmondás, hogy a cigány is a maga lovát dicséri.

Az énekeremből Radácsy köszönő szavai után távozva, sorba vette a kiránduló csapat: a physikai, természetrajzi, régiségtani muzeumot, nyilvános tanári olvasótermet, ifjusági könyvtárt, olvasótermet s végül a fűvészkertet.

Este a Nagyerdőre mentek ki, hol kevéssel azelőtt folyt le a főgimnázium tornakörének gyönyörű időben, nagy közönség jelenlétében pompásan sikerült torna-versenye. Sajnos, hogy ezt nem lehetett beilleszteni a patakiak programjába.

De be lehetett a felsőbb leányiskola majálisát, melyen este 8 órakor valamennyien megjelentek s tánczoltak volna is, ha tudtak volna, de a mulatók

óriási száma s a terem szűk volta táncz helyett legfőlebb csak ide-oda tipegést engedtek meg. Hanem a Nagyerdőt élvezték vendégdiákjaink s esti fény mellett a le s fel hullámzó közönséget és a zúgó erdők sötét-ségét szemlélve oly poetikus kép nyomódott emlékeztőkbe, melyet elfeledni aligha fognak!

A patakiak a Hortobágyon.

Dr. Bartha Béla jogakadémiai tanártól.

Alig van szebb vidéke az országnak, mint Sáros-pataké, hol az alföld beláthatatlan rónasága ölelkezik a Kárpátok hegy-völgyes lánczaival. A Hegyalja nektárt termelt lánczolata mintegy a Bodrogból nő ki, mely ezüst szalagként választja el a Kárpát előhegyeit az alföldi síkságtól; Patak alsó határát a Bodrog és Tisza fogják körül s e rónaság fölött emelkedik, az u. n. alsó határból nézve amphitheatrum-szerű regényesség-gel Sáros-Nagy-Patak ódon városa, a Bodrogon inneni Kis-Pataknak mintegy felibe építve. A folyó habjai majdnem lábát nyaldossák a Perényiek és Rákóczyak ősi fészkeinek, a híres, nevezetes pataki várnak, mely annyi nagy, felemelő nemzeti emlék s annyi gyász, pusztulás megaláztatás néma s mégis ékesen szóló tanúja. A most herczeg Windisch-Grätz Lajos tulajdonát képező ódon vár ormairól remek kilátás nyílik messze le az alföld aranykalászos rónáira, a tokaji hegyre, mely még Hortobágyunk láthatárára is tündéreké körvonalakban rajzolódik s a s.-a.-ujhelyi híres sátor- és koporsó-hegyekre.

És e remek tájék ifjai vágyva-vágynak megtekinteni Debreczen egyik legnagyobb specialitását, a Hortobágyot.

A debreczeni rendezőbizottság szeretett vendégeinek érdekében jó előre eljárt Debreczen város polgármesterénél és tanácsánál, valamint a gazdasági egyesület elnökénél, Váczy János úrnál is és mindenütt a legnagyobb előzékenységre talált, a miért itt is hálás köszönetet kell mondani. 45 drb mérsékelt áru jegy bocsáttatott a vendégek rendelkezésére, kik a Hortobágyon a város vendégei voltak ebédre. A vasárnap kiránduló társaság külön vonatján indult útnak Radácsy György vezetésével. Debreczenből Csiky, Szabó, Gulyás, Bartha tanárok és számos akad. ifjú kísérte őket.

A kirándulók vidám danája harsogta túl a különvonalakat; kiérkezve pedig, a víg hortobágyi élet, a csárda, a csikósok a Mendelovics-czég árusító műcsikósa, a díjazásra elővezetett lovak, a csikós verseny, a 400 személynél többet befogadó étkező-sátor, a leveles színek, a nádudvari magyar banda, a hortobágyi hegedős s a pusztai élet számos érdekessége kötötte le a mi külön társaságunk figyelmét; a várva-várt és állítólag meg is rendelt délibáb elmaradt ugyan, hanem ahelyett déltájban a csikós-verseny alkalmával olyan zápor zúdult a nyakunkba, hogy a program teljesnek mondható, plane ha hozzá vesszük a menü izletes alkotó részeit: a gulyáslevest, laczipecsényét, túrós galuskát, fonatost, debreczeni bélest, amiket Király Gyula gazd. tanácsnok szíveségéből és Csiky Lajos fáradságtalan buzgalmából a pataki kirándulók az összes többi vendégeket megelőzőleg élveztek. A cigány zene hatása alatt tánczra is szívesen kerekedtek volna a válalkozó szellemű fiatal kirándulók, de hát ez elmaradt. Indulás előtt a pezsgő vérű diákok néhány kezűgyben eső csacsival pompás számár versenyt rögtönöztek, miközben egyesek azzal is megismerkedtek milyen kemény a Hortobágy szikes talaja eső után.

Este 5 órakor indultunk vissza s 7 órakor értünk meg. A pataki vendégek teljesen meg voltak elégedve a látottakkal s csak azt csodálták talán, hogy egy oly kincset, mint a 42,000 holdas legelőjű Hortobágy, hogyan hevertet ez a hajdan dúsgazdagnak kikiáltott, most pótadóban nyögő város olyan parlagon?

Körút Debreczenben.

A hétfőn délelőtt Debreczen város nevezetességei megtekintésének volt szentelve, már t. i. a mennyire az idő rövidsége ezt megengedte. Ez alkalomból dr. Bartha kalauzolta a társaságot.

Mindenekelőtt Isten dicsőítésével kezdődött a napi munka; a nagytemplomban jelentek meg az összes kirándulók a reggeli istenítiszteletre s hallgatták meg Dicsőfi József szép, tartalmas beszédét. Onnan kijöve, a gályarabok emlékoszlopához, a protestáns kegyelet e zárandok-helyéhez vonultak, s itt Radácsy tartott rövid, de mélyen megindító beszédet, a leendő ref. lelkészek előtt felidézvén a martírságot szenvedett nagy elődök emlékét. A beszéd elhangzása után megkoszorúzták az emléket.

Innen, miután a debreczeni csata és Szombathy emlékét, valamint a Csokonai szobrot még szombaton megtekintették, a gazdasági tanintézetet keresték föl, hol Szűcs Mihály igazgató kalauzolta őket lekötelező előzékenységgel. A látogatók figyelmét különösen az intézet gazdasági szakgyűjteménye és vegytani laboratoriuma kötötte le; egyébiránt mindenütt mintaszerű rendet és tisztaságot találtak.

Innen a kereskedelmi akadémiába mentek, hol szintén az igazgató, dr. Bayer Ferencz teljesítette a cíceronei tisztet. Itt pedig az áruisme-gyűjtemény és a pazar pompájú díszterem kötötte le figyelemüket legjobban.

Az állami főreáliskolában Fazekas Sándor igazgató hosszabb beszéddel üdvözölte a tudnivágyó vendégeket s ő és dr. Kardos Albert tanár szolgáltak szíves felvilágosításokkal ez iskoláról, mely mindössze négy év óta van saját hajlékában.

Az ev. ref. felső leányiskola és internátus meg szemlélésénél Döcsey Gedeon igazgató és Kalocsa Róza igazgatónő tanúsítottak kiváló figyelmet úgy a tanárok, mint az ifjuság iránt, kik igazán meleg érdeklődéssel tanulmányozták e szép és fejlődő intézet egész berendezését. Ezen nem is csodálkozhatunk, hiszen a protestáns nőnevelés ügye kit érdekelné, ha nem érdeklődnének iránta a protestáns tanárok és leendő lelkészek.

A rendezőbizottság és a főiskolai tanári kart a fentnevezett igazgató urak és igazgató hölgy igaz hálára kötelezték előzékenységükkel, fáradságtalanságukkal.

Ugyanez alkalomból tisztelgett a pataki vendégek küldöttségére Kiss Áron püspöknél, gróf Degenfeld főgondnoknál, Simonffy Imre debreczeni ref. főgondnoknál és polgármesternél meglátogatták Kiss Albert, Dicsőfi József, Mitrovics Gyula lelkészeket Pont délből a nagyerdei bankettre indultak.

Búcsúzás.

Dr. Gulyás István főgymn. tanártól.

Hétfőn délután, 24-én 4 órakor utaztak el kedves pataki vendégeink. Utazás előtt, ősi magyar szokás szerint, összegyűlünk búcsú lakomára. 12 1/2 órakor külön kocsikon vonult ki a társaság a Dobos-pavillon izlésesen

terített nagy éttermébe, hol a fáradhatatlan rendező rögtön csapra tettetett egy hordó sört a vendégek — no meg a magunk étvágyának is élesztésére.

A bankett külsőleg a szokott módon folyt le. Szídtuk a kocsmárost s közben jóízűen fogyasztottuk az ételét, dictiózott a házigazda, a vendéglátók s dictióztak a vendégek is; a dictiók, mint rendesen, változva komolyak és humorosak voltak; amazokat megéljeneztük, emezeken jóízűen neveltünk; a dictiók közeit vidám beszélgetés, meg a Magyarai testvérek szívéhez szóló muzsikája töltötte ki.

De mindnyájan éreztük, hogy ez az egyszerű bankett nem olyan minden napi, nem olyan közönséges bankett volt mint a többi szokott lenni. A két, százados főiskola képviselőinek ölekezésében, barátkozásában volt valami, a mi ezt az egyszerű búcsú-ebédet a minden napi események fölé emelte. Mindenikünk szíve hevesebben dobogott fel arra a gondolatra, hogy ez a két iskola ezután talán *együtt* halad azon az uton, melyen eddig sokszor egymás mellett, olykor ellenkező irányban haladott.

A debreczeni akadémiai igazgató *Sass Béla* pohárköszöntőjében, mellyel a patakiak közeledését, testvéri jobbnak nyújtását megköszönte: a szép phrasisok alatt érezhető volt az érzés melegsége, őszintesége; a sáros-pataki igazgató *Radácsy György* válaszában az ékes szavak a szív őszinte érzelmeit tolmácsolták, midőn felszólította a debreczenieket a látogatás vizionzására, felhívta a közös szent czél: a magyar kálvinizmus érdekei mellett való válvettett küzdelemre. A *Dicsőfi* József skeptikus humorú pohárköszöntője mindenesetre kifejezője volt annak a tiszta váagnak: vajha a kálvinizmus e két magyar erőssége visszavonhatatlanul egyesülne egyházunk szent érdekeinek megvédelmezésében, külső-belső életének tovább fejlesztésében. *Csiky Lajos*, a fáradhatatlan rendező, pataki seminiscntiák hatása alatt szintén ezt fejezte ki. A *Ferenczy Gyula* lángoló hevének sem volt más a tárgya, mellyel tanárokat és tanítványokat magával ragadott. *Balogh Ferencz* és *dr. Zsindely István* szintén az egyesülés szükségességét és rendkívüli fontosságát hangsúlyozták, előbbi szinte exaltálódván a felemelő gondolat hatása alatt s a történelem tanúságaira hivatkozva követelvén, hogy az állam hatalom nemzeti szolgálataiért siessen segítségére az anyagi szükségben sinlő református egyháznak.

Nem kevésbé felemelő volt az ifjuság lelkének megnyilatkozása, mely az ideális célokért való szent lelkesedéssel kötötte meg a közös hivatás érzetében az örök barátságot.

*

A bankett 3 órakor véget ért s miután *Csiky Lajos* theologiai dékán hiába marasztalta a hazásiető vendégeket, a helyivasut külön osztályában elhelyezkedve kivonult a társaság az állomásra. Útközben a fellekesült ifjuság vidám nótázásban öntötte ki tularadó érzelmeit.

Az igazi búcsúzás még csak a vasútnál kezdődött. *Radácsy* ismételtén meghatva mondott köszönetet a vendéglátásért, az összebarátkozott ifjak összeölelkeztek, a debreczeniek közül többen elkísérték pataki barátaikat a legközelebbi állomásig.

Vajha a felemelő barátkozásnak meg lenne a kívánt eredménye. Soha nagyobb szükségünk az egymás támogatására, erőink egyesítésére nem volt, mint épen most, mikor az ultramontanizmus s az álcázott methodizmus akna munkát folytat ellenünk s már eddig is több erős-

ségünket sikerült neki épen az egyetértő munkálkodás hiányában felrobbantani. Patak és Debreczen sokat tehetnek külön is; de kiszámíthatatlanul többet együtt. Adja Isten, hogy legyen a megerősített egység mindkét fél részéről őszinte, igaz; akkor nincs mit félnünk a jövőtől!

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság pápai közgyűlése.

Igazi ünnepet ült a hazai protestántizmus f. hó 18—19. napjain a mi dunántúli kálvinista góczpontunkon, a jó, a barátságos Pápa városában.

Zászlók lobogtak nemcsak a református egyházi középületeken, de a városházán is, jelülül annak a ténynek, hogy ekkor és itt felekezeti különbség nélkül az egész város, az egész társadalom ünnepelet.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság tartotta a nevezett napokon első vándorgyűlését a dunántúli kis városban, s azon gyűlés tiszteletére lengtek a zászlók s ünnepelet a város és a társadalom.

Nagy és fontos rendeltetése a MPIT.-nak az, hogy érezttesse hazánk társadalmi életében a magyar protestántizmus ható erejét, erkölcsi, szellemi és lelki hatalmát; hogy prédikálja mindeneknek elveink tisztaságát, meggyőződésünk liberálizmusát; hogy gondolkodóba ejtse ezen elvek és meggyőződés túlzások nélkül való, de bátor proklamálásával azoknak a lelkét, kik kívül állanak ugyan a mi sánczainkon, de látják, mint lengeti a szabadság szellője a zászlót amaz ormok fölött, hol a hűség s a bátor kitartás kincseit őrizi egy küzdeni kész, harezra képzett sereg.

Budapesten, hoi a MPIT. eddigi közgyűléseit tartotta, magunkon s egy igen szűk körön kívül senki sem tudott ezen mi gyűléseinkről, s a lelkes elnöki beszédek, a titkári szép jelentések s néhány felszólalás eloszlottak, elvonultak néhány ember feje fölött, mint nyári napon az esőtlen felhő . . . áldás, hatás, gyümölcsöző siker nélkül.

A pápai vándorgyűlés pedig ünnep, fényes, nagy és szép ünnep volt egy fényes, nagy és szép közönségre nézve, mely lelkesült örömmel vett részt annak minden mozzanatában . . . felekezetre és nemre való különbség nélkül.

A kezdet, ezen első vándorgyűlés pompásan sikerült. A jég meg van törve. Egy, lakosainak számát illetőleg nem nagy, de eszmékért lelkesedni tudó városka, Pápa, két protestáns egyházának közös egyetértésével, igaz szeretetével hívta meg keblére, vendégeül a MPIT.-ot, s rendezett annak olyan ünnepelet, a minőt lehet talán

rendezni másutt is, de annál szebbet, lelkesebbet, olyat, melyben az egyességnek lelkét ne zavarja semmi bántó dissonantia, — ennél szebb és lelkesebb gyűlést rendezni nem lehet.

Avagy próbálja meg ezt Kolozsvár, Kassa vagy Pozsony, mert most rajtok a sor.

Avagy talán Debreczen következik?

Sokan úgy gondolják, hogy: igen!

Szép volt ezen gyűlés azért, hogy a templomban tartott teljes istentisztelettel kezdődött; hogy nem szorítkozott, az eddigiek nyomán, pusztán az elnöki beszédre, a titkári jelentésre s ennek rövid tárgyalására, hanem két értékes felolvasás is tartatott benne s az ifjúsági zenekar művészi játéka is emelőleg hatott abban az óriási hallgatóság lelkesedésére, lelki buzgóságára.

Szép volt ezen gyűlés azért is, mert az a szent vágy, mely sokaknak lelkében a hazai két protestáns egyház uniójáért lobog: itt, nem hivatalosan ugyan, de lélekben és igazságban megvolt, ott derengett szemeink ragyogásában, arcunk derűjében, szívünknek egymást szerető, megértő és megbecsülő nemes érzelmeiben.

A közgyűlés után, órák hosszán át tartó belmissiói értekezleti gyűlés tartatott, minden nagyobb előkészítés nélkül, előre megállapított programmon kívül.

És erről az értekezletről mindenki azzal a meggyőződéssel jött el, hogy a személyes érintkezés sok kellemetlen vitatkozásnak elejét veheti, hogy, általánosságban véve, jobbak az emberek, ha beszélnek, mint mikor írnak.

Nincs ember, ki egyházunk javáért, intenzív fejlődéseért buzog, ki pontról-pontra el ne fogadhatná mindazokat az eszméket s megállapodásokat, melyek azon az értekezleten kifejezésre jutottak.

Üdvözljük a MPIT.-ot ezen új útján, melyre első vándorgyűléssel lépett.

Missiói hivatásának nagy gondolata most lépett először tényleg világ elé.

Hatását nagyobb mértékben most éreztette először néhány tagjának körén kívülre is.

Ne hagyjuk el többé egyhamar a megkezdett utat.

A jég meg van törve. Pápa városának két protestáns gyülekezete törte meg.

Érje őket érte osztatlan tisztelet!

* * *

A gyűlés lefolyásáról igyekszem lehetőleg hű képet nyújtani, s ezért nem is merem magamat s olvasó közönségünket abban a hitben ringatni, hogy referádám nagyon rövid lesz.

A gyűlést megelőző nap estvéjén, tehát május 18-án ismerkedési estély volt a Griff fogadó egyik termében,

hol a jelenlevők élénk beszélgetés s lelkes pohárköszöntők között töltöttek el néhány órát.

A közgyűlés napjának reggelén, 8 órakor, a Társaság új elnökének, főtiszt. Gyurácz Ferencz ág. hitv. ev. püspök úrnak elnöklete alatt előértekezlet tartatott, melyen Szóts Farkas titkár a magyarázatos biblia ügyében kiküldött bizottságnak s az ezen bizottsági munkálat alapján dolgozott társasági választmányának javaslatát terjesztette elő. Ezen javaslat szerint a magyarázatos biblia kiadását egy illusztrált bibliai Lexikon kiadásának kellene megelőznie, míg amarra csak akkor kerülne sor, ha a Károlyi-féle fordítás revíziója elkészül.

A javaslat élénk eszmecserére adott alkalmat, melyben az előadón kívül részt vettek az elnök, Csiky Lajos, dr. Szabó Aladár, Stromp László és többen, s elfogadtatván a választmány javaslata, azzal ment a közgyűlés elé, hogy a Társaság választmányára bízassék az ügy előkészítése, a Lexikon szerkesztőjének megválasztása, a magánosok, egyházi testületek támogatásának kikérése. Hangsúlyoztatott, hogy a Lexikon kiadása csak hátrább tolja, de meg nem semmisíti a magyarázatos biblia kiadása eszméjének létesülését.

Kilencz órakor templomba vonultak a Társaság tagjai, mely ekkorra már zsúfolásig megtelt a város és a vidék felekezeti különbség nélküli intelligens közönségével. Éneklés után főtiszt. Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök úr lépett szószékbe, s minden szívet és lelket megragadó szép imádság után I. Kor. 12. 4. 5. 7. 8. alapján egy minden ízében tökéletesen összeállított, hatalmas alkalmi egyházi beszédet tartott, fejtegetvén, hogy nem az egységben, hanem az erők egyesülésében van minden ügy diadala, és hogy a MPIT. csak akkor érheti el a maga célját, ha

1. tagjai sokoldalú munkásságukban mindig a Jézus Krisztus evangéliomának lelke által vezetettek;

2. ha munkálkodásukban mindig csak egy urat szolgálnak, az igazságot; s végre

3. ha a nekik adott lelki ajándékokat az általános emberi s a magyar nemzeti művelődés szolgálatára szánják.

Meghatva, ihletett gondolatokba merülten hagyta el a nagy gyülekezet Istennek házáat, s ment át az új főgymnasiumi épület dísztermébe, hol az elsorolt előzmények után megkezdődött a közgyűlés. A férfiakból s nőkből álló, a nagy teremnek minden zugát betöltő intelligens s fáradhatatlanul érdeklődő közönség köréből a „Dunántúli Prot. Lap“ után a következő férfiak neveit közöljük:

Gyurácz Ferencz, Hegedűs Sándor társulati elnökök; Antal Gábor püspök, Szilassy Aladár, Ihász Lajos egyh. ker. gyámintézeti elnök, Poszvek Sándor, Szóts Farkas, Dr. Masznyik Endre theol. ak. tanár-igazgató Pozsonyból, Mészáros Károly polgármester Pápa, Szekeres Mihály esperes, Jókai Károly, Révész Kálmán ev. ref. lelkész Kassa, Bancsó Antal soproni theol. tanár, Kis Gábor pápai ref. lelkész, Csiky Lajos, Dr. Szabó Aladár, Szabó Zsigmond győri ev. ref. lelkész, Zoványi Jenő, Földváry László vácz-hartyáni ref. lelkész, Jausz Vilmos theol. tanár Sopron, Raffay Sándor theol. a. tanár Pozsony, Stromp László theol. ak. tanár Pozsony, Várnai Sándor, Demjén Márton, Kapi Gyula, Mezey János őri-szentpéteri lelkész, Komjáthi János adorjánházi ev. ref. lelkész, Hetvényi Lajos Sopron, Tompa Mihály ev. ref. lelkész, Raksányi Károly b.-henyei ref. lelkész, Vargha László alsó-némedii ref. lelkész, Matisz János, Berecz Gábor ev. tanító Ostfi-Asszonyfán, Szili Lénárd ev. lelkész Gergelyiben, Mód Lénárd ev. lelkész Vassimonyiban,

Jakab Pál ev. ref. lelkész Csöglén, Bódogh Tamás ügyvéd Pör Szalókon, Hofbauer Pál ev. lelkész, Varga Gyula kemenesaljai esperes, ev. lelkész, Saáry Lajos ügyvéd, a pápai ev. ref. egyház főgondnoka, Ifj. Szekeres Mihály ref. lelkész, Balla Dezső ref. lelkész, Seregély Béla ref. lelkész, Vikár Vincze ref. lelkész, Győri János ref. lelkész, Sente János, Barthalos István, Galamb József, Mattus György, Dr. Kluge Endre, Szigethy, Dániel, Nagy Kálmán gecsei ev. lelkész, Kovács István Uj Malomsok, Madár Rezső pápai ev. s.-lelkész, Fülöp József ev. ref. lelkész Körmen, Török János mérnök Pápa, Neupor Miklós Tapolczafő, Dr. Cseh-Szombathy László, Lévy Lajos ref. lelkész, Szóváthy Lajos képezdei igazgató, Répay Dániel áll. tapítóképző tanár, Neupor Béla, Körmeny Béla szolgabíró, Reidt Károly Kis-Czell, Payr Sándor, a pápai ev. ref. theol. akadémia és főgymn. tanárai, Sopronból és Pozsonyból 4—4 papnövendék; a theologiai és főgimnáziumi ifjuság.

Táviratilag jelezték elmaradásukat s küldték üdvözlőket: Szász Károly, Zsilinszky Mihály, a sárospataki tanári kar, dr. Szlávik Matyás, Tnury Etele.

Ezen kimutatás szerint az ország Dunáninnyi részeiből kevesen voltunk ugyan jelen a pápai gyűlésen, de az teljesen bizonyos, hogy a M. P. I. T.-nak ilyen népes gyűlése még egyáltalában sohasem volt.

Csiky Lajos.

(Vége köv.)

TANÜGY.

A határozók rendszere középiskolai magyar nyelv-tanításunkban.

(Folyt.)

1. Kiegészítő nyelv-tanok.

a) *Hegedüs László.* Vezérkönyv a magyar nyelv tanításában. Tanítók számára. Népiskolai könyvtár. VI. kötet. Sárospatak. 1855. Hegedüs könyvét a miskolczi ev. ref. felső leányiskolában használják, de valószínűleg nem ezt, hanem az ennek nyomán készült középiskolai magyar nyelv-tant, a mely szintén a Sárospataki Irodalmi Kör kiadásában jelent meg s 1895-ig használatban volt a sárospataki főgymnásiumban is. Ez utóbbihoz nem juthattam hozzá; lényeges különbség a kettő közt nincs, legkivált az állítmány bővítményeinek tárgyalásában. Hegedüs — a mint az alábbi idézetből kitűnik — az állítmányra vonatkozó minden bővítményt a *tárgy* neve alá foglalja össze. Könyvének idevonatkozó része szövegszerűen a következő:

247. lap. „A mondat tárgya alatt értetik mind az, a mi a mondatban az állítmányt kiegészíti, vagy azt hely, idő, mód, ok és *más körülmények* szerint meghatározza. Ilyenek: a nevek névragokkal és névutókkal; határtalan ige (infinitivus); igenév; igehatározó. Azon szó, mely a mondatban magához más szót köt, vonzó, vagy vezérszónak, a hozzá kötött szó pedig vonzottnak vagy vezérlettnak nevezetik, s ragot vesz föl. A mondat állítmányának és tárgyának ezen viszonya szövegszerűen nevezetik.”

b) *Imre Sándor.* Magyar mondattan az irány- és verstan rövid vázlatával és útmutatással a magyar nyelv gymnasiumi tanítására. Középtanodai alsóbb osztályok számára. Negyedik javított kiadás. Debreczen. 1895.

5. lap. Az egyszerű mondat bővülése.

„Az egyszerű mondat bővíthet, ha a főtagokhoz, alanyhoz és mondományhoz mellékes kifejezések adatnak

szorosabb meghatározásul. Ezek a mellékkifejezések többfélék:

1. Jelzők.

2. Tárgyfélék, még pedig

a) valódi tárgy t, at, et, tárgyi raggal;

b) kiegészítő tárgy, mely a mondomány értelmét

valamely dologra viszi át, péld. István *szegény* lett;

c) körülményhatározók (adverbiale):

α) helyhatározó;

β) időhatározó;

γ) módhatározó;

δ) okhatározó.”

A 24-ik laptól kezdve „szövegszerű” czímen egyenként tárgyalja az egyes ragokat és névutókat.

c) *Király Pál.* α) Magyar nyelv-tan mondattani alapon. Második rész. Polgáriskolák és középiskolák második osztálya számára. Budapest (Időjelzés nélkül. A miniszteri engedély 1888-ról szól).

E könyvben határozóról nincs szó, holott az utasítások a II. osztály számára tudvalevőleg a határozók bővebb ismertetését rendelik el. A ragokat, régi nevükön nevezve (leható, kiható, távolító stb), tárgyalja ugyan egyenként, de a velük alkotott mondatrészeket egyszerűen vonzatoknak nevezi.

β) Rendszeres magyar nyelv-tan. Közép- és polgári iskolák, valamint szakiskolák számára. Budapest, 1889.

164. lap. Bővítő mondatrészek.

„A *kiegészítő*. A kiegészítő mondatrész azon személynak vagy dolognak a megnevezése, melyre az alanynak az állítmányban kifejezett cselekvése hat vagy irányul.” „A kiegészítő mindig az állítmány kívánta alakban, vagyis olyan raggal ellátva illeszkedik be a mondatba, a melyet az állítmány követel; ezért az állítmányt vonzó, a kiegészítőt vonzott mondatrésznek mondjuk; azt a törvényt pedig, melynél fogva az állítmány bizonyos kiegészítőt csak bizonyos alakban kíván és fogad el, vonzat törvényének (szövegszerű törvénye) nevezzük.” „A kiegészítő a különböző vonzó természetéhez képest részint tárgyeseti alakú névszók, vagy azokkal egyértékű ige- és névszók, részint pedig határozóragos (rikán névutós) névszók. Amazok rendes vagy valódi, emezek ellenben csak átviteles értelemben használt kiegészítő.” „A tárgyeseti alakú kiegészítő részint -t, részint -nak, -nek ragos névszók.”

168. lap. „A határozóragos névszók közül *leginkább* csak a helyhatározók szolgálhatnak kiegészítőül.”

173. lap. A határozók:

1. helyhatározók;

2. időhatározók;

3. módhatározók:

a) valódi módhatározók;

b) eszközhatározók;

c) társhatározók;

4. okhatározók:

a) valódi okhatározók;

b) anyagi okhatározók;

c) célhatározók.”

d) *Szemák István.* Magyar nyelv-tan középiskolai használatra. Második javított kiadás. Budapest, 1884.

112. lap. A mondat bővítményei.

1. Jelző.

2. „Mindazon szó, mely az állítmányra vonatkozik, vagy tárgy, vagy kiegészítő, vagy határozó.

Ha a bővítmény a nyelv-tanilag különben teljes mondat értelmét kiegészíti, ha tehát a nyelv-tanilag teljes mondatot értelemszerűen nézve is teljessé teszi, — akkor az oly bővítményt tárgynak v. kiegészítőnek nevezzük.

Mikor szorúl az állítmány kiegészítésre: az mindig a beszélőnek céljától függ. Innen ugyanaz a mondat lehet egyik esetben értelemre nézve is teljes, másik esetben nem.

3. (113. lap.) „Ha pedig a bővítmény a nyelvtanilag és értelemre nézve is teljes mondatot még közelebről meghatározza, — akkor azt a bővítményt határozónak nevezzük.

Kiegészítő lehet:

1. nevezőben álló főnév vagy melléknév;
2. -nak, -nek tulajdonító ragos kiegészítő;
3. -t szenvedőragos kiegészítő;

4. más viszonyragos vagy névutós kiegészítő. Például: közelítőragos kiegészítő: Szokjál a renchez; távolítóragos, marasztalóragos, felhatóragos stb. kiegészítő.

115. lap. A szenvedőragos tárgyat egyszerűen tárgynak, a tulajdonítóragos tárgyat részes tárgynak vagy személykiegészítőnek, a többi viszonyragos vagy névutós tárgyat és a főnévi igenévkiegészítőt röviden kiegészítőnek szokás nevezni.

116. lap. A határozó nemei:

1. Helyhatározó.
2. Időhatározó.
3. Módhatározó.
4. Okhatározó.
5. Eszközhatározó.
6. Célhatározó.

e) *Szvorényi József*. Magyar nyelvtan, tanodai s magán használatra. Negyedik kiadás. Budapest. 1876.

43. lap. „A mondat mellékrészei.

A mondat az alanyon és állítmányon kívül más részekkel is bírhat, melyeket a mondat mellék részeinek hívunk.

A mondat mellékrészei: 1. a melléklet; 2. a kiegészítő; 3. a határozó.

46. lap. „A kiegészítő oly szenvedő- vagy tulajdonítóragos főnév, vagy főnévül használt más beszédrész, mely az állítmány mellett az értelem teljes kiegészítésére használtatik. A kiegészítő mondat tárgyának (obiectum) is neveztetik.

47. lap. „A határozók oly szócskák vagy névragos szók, melyek az állítmánynak mód-, hely-, idő- s egyéb viszonybeli meghatározására szolgálnak. A határozók részint igehatározók, részint névhatározók.

Igehatározók: 1. Módhatározók;
2. helyhatározók;
3. időhatározók.

Névhatározók: 1. helyzetet jelentők;
2. az okhatározók;
3. eszközhatározók;
4. különféle körülmények határozói.

369. lap. „Szóvonzat. Szóvonzatban egyik szó azon hatással van a másikra, minélfogva ez valamely ragot felvenni kénytelen. Azon szó, mely a másikra hat, vonzónak (regens), a mely pedig a vonzónak hatását szenved, vonzottnak (rectum) neveztetik.

f) *Ihász Gábor—Barbarics Róbert*. Magyar nyelvtan. Középiskolák használatára. Huszonkilencedik kiadás. Budapest, 1895.

E könyvben a ragok régi névvel fordulnak elő (segítő, átváltoztató stb. ragok); külön határozó csoport nincs benne felvéve, a ragozott és névutós mondatrészeket határozóknak nevezi ugyan, de csoportosításukat meg sem kíséri, hanem „szóvonzat“ cím alatt az egyes ragokat és névutókat sorra véve tárgyalja.

2. Állandó határozókat vagy képes helyhatározókat megkülönböztető nyelvtanok.

a) *Bárány Ignác—Bárány Gyula*. Olvasó- és nyelvképző könyv. I. kötet. Olvasmányok, nyelvtan, fogalmazás, polgári ügyiratok. Negyedik kiadás. Budapest, 1890.

26. lap. „Az olyan bővítő szót, mely azon személy vagy tárgy megnevezésére szolgál, melyre a cselekvés vonatkozik, a mondat tárgyának nevezzük. A tárgy tehát oly bővítő szó, melyen a cselekvés hatása meglátszik. E mondatban: „Atyám levelet ír“, a mondat tárgya *levelet*, mert ezen látszik meg a cselekvés, vagyis az írás hatása.

32. lap. Határozók.

I. Időhatározó. „Az olyan bővítő szót, mely a *dolognak* körülményeit, úgymint idejét, helyét, állapotát, okát, célját, módját, eszközét, számát s *m. ef.* jelenti, *határozónak* nevezzük; a határozó tehát a mondatnak oly mellékrésze, mely a dolgoknak körülményeit jelöli; így pl. e mondatban: „Néném délben érkezett meg“, — a *délben* szó határozó, mivel pedig a megérkezésnek idejét jelöli, *időhatározó*.

II. Az olyan határozókat, melyek a cselekvés helyét jelölik, helyhatározóknak nevezzük.

III. Vannak oly helyhatározók, melyeket átvitt értelemben használunk.

Az olyan határozókat, melyek a személyek vagy dolgok állapotát jelentik, állapothatározóknak nevezzük.

IV. Az olyan határozókat, melyek a cselekvés módjára (legelvontabb viszonyaira vonatkoznak, módhatározóknak nevezzük. A valódi módhatározó e kérdésekre felel meg: hogyan, miképen, mimódon?

Egy másik fajta a határozóknak az okhatározó, mely rendszeren a miért? kérdésre felel meg.

„Észlelje a tanuló a következőkből a különböző határozók rokonságát.

a) Hely- és időhatározók.

Atyám a mezőről jön. (Honnét?)

Atyám egy óraja jön. (Mióta?)

Atyám a mezőn dolgozik. (Hol?)

Atyám ma dolgozik. (Mikor?)

Atyám a mezőre megy. (Hová?)

Atyám estig dolgozik. (Meddig?)

b) Állapot- és módhatározók.

Bátorságomat hitemből merítem. (Eredet.)

Szeretetből kívánok minden jót. (Ok.)

Jó kedvében sokat enged. (Állapot.)

Bizalmasan szolt hozzám. (Mód.)

Harczolunk mind halálig. (Vég.)

Add e könyvet bátyádnak. (Részes.)

Búcsú csókra nyújtja ajkát. (Cél.)

(Folyt. köv.)

KÖZÉLETÜNK.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi Értekezlet választmányi gyűlése.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi Értekezlet nagyválasztmánya f. hó 20-án d. u. 5 órakor a főiskola dísztermében tartotta meg ülését a kerületi közgyűlés alkalmából

A választmányi ülés fölöttébb látogatott volt. Az elnöki tisztet *Simonffy Imre* kir. tanácsos, polgármester és *Balogh Ferencz* hittanár, mint egyházi és világi alelnökök vitték, a jegyzői tollat pedig, mint helyettes jegyző, dr. *Bartha Béla*.

Jelen voltak: Kiss Áron püspök, gróf Degenfeld József e. ker. főgondnok, Puky Gyula kir. táblai elnök, dr. Farkas Antal, György Endre; Szabó János, Széll Kálmán, Beucsik István, Dávidházy János, Segesváry József, Dorogi Lajos, Szabó Károly, Csernák István, Sütő Kálmán, Görömbei Péter, Biki Károly esperesek; Kiss Albert, Csécsi Miklós, K. Tóth Kálmán, Dicsőfi József, Soltész László, Gergely Károly, Tabajdy Lajos, Győry Lajos ref. lelkészek; Joó István középiskolai felügyelő; Tóth Sámuel, dr. Erdős József, dr. Bacsoni Lajos, Dóczi Imre, Ferenczy Gyula, Elek Lajos főiskolai tanárok s több érdeklődő.

Világi elnök a szép számmal összegyűlt választm. tagokat és érdeklődőket meleg hangon üdvözlővén, felkérte Balogh Ferenczet elnöki jelentése előterjesztésére, melynek egyes pontjaira vonatkozólag a gyűlés azonnal meghozta határozatát.

Igy jelenti egyházi alelnök, hogy a váradi értekezlet jegyzőkönyve Szabó János esperes egyházi beszédével, továbbá az ott tartott felolvasásokkal, az ügyviteli szabályzattal, a novemberi választmányi gyűlés jegyzőkönyvével együtt kinyomatott és a tagoknak szétküldetett.

Következett volna az alapszabályok értelmében a választmánynak három szakosztályba való beosztása; tekintettel azonban arra, hogy mind a választmány, mind a tisztikar megbízatása f. évi október hó 31-én úgylis lejárna, a vál. gyűlés azt ajánlja a közgyűlésnek, fogantossítsa az általános tisztújítást már legközelebb Szatmártt s majd az új választmány alakítsa meg a szakosztályokat. A tisztújítás felőli tájékozódás és tájékoztatás a szatmári közgyűlés előtt tartandó előértekezlet tárgya lesz.

Ellenben a kerületi és egyházmegyei, esetleg egyházközségi értekezletek szerves kapcsolatba hozatala czéljából az e. megyei értekezletek ismételt megkeresettek, mert eddig még csak a n.-szalontai e. megyei értekezlet nyilatkozott és pedig igenlőleg.

Balogh Ferencz a novemberi vál. gyűlésen előterjesztett indítványát, melynek czélja az egyházkerületi értekezlet új alapokon való felépítése lett volna, az érdeklődés hiánya s a miatt, mert ez intézmény még csak megindulófélen levő működését újabb rázkódásnak kitenni nem akarja, visszaveszi.

Csiky Lajosnak a n.-váradi közgyűlésen a belmissióról tartott felolvasását tanulmányozás, megvitatás és véleményezés czéljából az egyházmegyei értekezletnek küldi meg a választmány.

A szatmári közgyűlés rendkívül érdekes és gazdag tárgysorozatába fognak tartozni: Garzó Gyula előadása a diakonusi intézményről; Ferenczy Gyula javaslatai a ref. egyház anyagi helyzetének s különösen adóügyének reformálására vonatkozólag, s az e tárgyban N.-Váradon kiküldött bizottság munkálata; Gulyás Lajosnak a lelkészképzésről szóló felolvasását az e czélra kiküldött bizottság hittanár tagjai már áttanulmányozták, előjavaslatukat elkészítették s a vidéki tagokhoz megküldték. Ez is a szatmári gyűlés tárgyrendjébe tartozik.

Gergely Károly pedig a „*lelképásztori gond régi kipróbált eszközeiről*“ fog értekezni, kiterjeszkedvén a mai napság oly nagy vitát keltett új eszközök ismeretetésére és bírálatára is.

Dr. Bartha Béla indítványa folytán a választmány azt javasolja a közgyűlésnek, adjon megbízást egy oly munkálat elkészítésére, mely az eddig rendelkezésre álló statisztikai adatok alapján világítsa meg, minő hatást gyakoroltak az első időben a vegyes házasságból eredő gyermekek vallására s a felekezetenküliségre vonatkozó

új egyházpolit. törvények s miként alakult a polgári házasságok egyházi megoldásának ügyes a magyar prot. egyházban?

Lesz egy ily czimű felolvasás is: „A prot. felsőbb leánynevelés ügyes Szatmártt, melynek előadóját a szatmári egyházmegyei értekezlet jelöli ki.

A közgyűlés határnapja szept. 21-e. Előtte való napon előértekezlet leend. Különben a program részletes megállapítására az elnökség nyert megbízatást.

A szatmári nagygyűlést, mely keddi napra esik, ünnepélyes templomi istentisztelet előzi meg, hol a szónok fölkérés folytán Széll Kálmán nagy-szalontai esperes lesz.

A választmányi gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére a jegyzőn kívül Puky Gyula, Kiss Albert és Dicsőfi József küldettek ki.

Ezzel az igazán tartalmas gyűlés az elnökség lelkes éltetése közben véget ért.

b. b.

J e g y z ő k ö n y v.

Felvetett Nagy-Szalontán, 1897. ápril 29-én, a meghívás útján komádi lelkészszé választatni kívánt Bod Ferencz minősítése megvizsgálása tárgyában.

Jelen voltak: Széll Kálmán esperes, Böszörményi Lajos lelkész, és Dr. Balogh Elek világi e. megyei tanácsbírák.

1. szám.

Esperes előterjeszti, hogy a komádi presbyterium f. é. ápril hó 21-én bejelentette hozzá az egyházi törvény 200. §-a értelmében, hogy a komádi egyház többsége, meghívás útján Bod Ferencz szilágy-sámsoni lelkészt kívánja lelkészül választani. Ennek folytán f. hó 22-én Bod Ferencz betérjesztette az esperesi hivatalhoz lelkészi minősítvényét, melyet f. é. február hó 25-én, a szilágy-szolnoki egyházmegye esperesi hivatala 492. sz. a. állított ki s márcz. 1-én 177/1897. sz. a. erdélyi püspök úr hagyott helyben és erősített meg.

Mivel Bod Ferencz ezen „Minősítvénye“ nem az egyházi törvény 188. §-a által meghatározott módon állított ki; — és mert e minősítvényhez semminemű okmány, avagy szolgálati bizonyítvány nem volt csatolva — folyó ápril hó 23-án, 245. sz. a. Bod Ferencz lelkészt felhívta, a tisztantuli egyházkerület 187—1894. számú végzésére utalással, — mely szerint utasítottak az egyes e. megyék, „hogy a lelkészválasztásoknál, a törvény intenióit figyelemben tartva, legjobb belátásuk szerint, az elibök terjesztett okmányok alapján járjanak el“, — hogy a lelkészsképesítő I-ső és II-ik vizsgájáról szóló bizonyítványait, valamint szolgálati bizonylatait hozzá — lehetőleg forduló postával — küldje be, hogy azok alapján az egyházi törvény 201. §-a értelmében megvizsgáltsék: bír-e Bod Ferencz a komádi egyház osztályzatának megfelelő minősítvényenyl?

Ezen felhívás folytán Bod Ferencz ápril 28-án vett 54. sz. levelében kijelenti, hogy a kért bizonyítványokat azért nem terjeszti be, mert minősítvénye azok alapján állított ki, s új minősítvény kiállítására szolgálhatnának alapul a kért bizonyítványok, neki pedig új minősítvényre szüksége nincs, illetékes egyházi hatóságai állították ki minősítvényét s azokat nem teheti ki annak, hogy az általuk kiállított minősítvény felülbíráltassék.

Ezeknek előterjesztése után, esperes fölkéri megjelent e. megyei tanácsbírákat, hogy az egyházi törvény 201. §-a értelmében vizsgálják meg: vajjon Bod Ferencz bír-e a komádi egyház osztályzatának megfelelő minősítvényenyl? s egyszersmind előadja, hogy Bod Ferencz,

midőn a bajji lelkészre pályázott, a n.-szalontai egyházmegye 1892. ápril 21-iki jegyzőkönyvében 23. sz. a. közölt adatok szerint, lelkészkesztő I-ső vizsgát tett 1886-ban, II-ikat 1887-ben Debreczenben „elégéses“ osztályzattal, 1 évig Körös-Tarcsán segédlelkész, 1 évig Erdőhegyen segédlelkész, 3 évig Szintyén s.-lelkész-tanító, 5 hónapig Bajjon helyettes-lelkész volt, majd később Komádiban 3 évig segédlelkészkedett és 1895. márcz. elején foglalta el Szilágy-Sámsonban a rendes lelkészi állomást, — ugyhogy — ha be nem terjesztette is okmányait, ezen hivatalos adatok nyomán, hitelesen megállapítható, miszerint Bod Ferencz segédlelkészi szolgálata: 8 év s 5 hónapot, rendes lelkészi szolgálata 2 év s 2 hónapot tesz ki.

Bizottságunk esperes fentebbi eljárását, az egyházi törvény egyenes rendelkezésével és a tiszántuli egyházkerületnek a törvény fogantatására vonatkozó határozatával, teljesen egyezőnek, sőt épen abból folyónak találván, azt helyeslő tudomásul veszi. És mivel arról győződött meg, hogy a Bod Ferencz által beterjesztett „Minősítvény“ nem az egyházi törvény 188. §-a által meghatározott módon, t. i.: nem az egyházkerületi elnökség által állapított meg és adatott ki; — s mivel abban a Bod Ferencz segédlelkészi szolgálati ideje, 188. §. határozott rendelkezése értelmében nincsen kitüntetve, — pedig épen ez az elhatározó a Bod Ferencz minősítése megállapításánál: az egyházi törvény iránti tiszteletből és az az iránti köteles engedelmességnél fogva, kénytelen volt a Bod Ferencz által beterjesztett „Minősítvény“-t figyelmen kívül hagyni és az annak alapjául szolgáló okmányokat egyh. megyénk fentebb hivatolt jegyzőkönyvében tett közlés után tenni bírálat tárgyává, az egyházi törvény 185. és 186. §-a alapján, melyek a lelkészekre nézve a minősítést megállapítják.

És mivel a 185. §. értelmében: „I-ső osztályú egyházba csak „jeles“ vagy „jó“ osztályzatú segédlelkészek választhatók, és pedig a jelesek 5, a jók 6 évi szolgálat után“: kétségtelen, hogy az „elégéses“ osztályzatú Bod Ferencz, ezen az alapon I-ső osztályú egyházba nem választható.

A 186. §. szerint: „rendes lelkészek, ha „elégéses“ osztályzattal tették képesítő vizsgátaikat 5 évi szolgálat után választhatók meg I-ső osztályú egyházba“; tehát a jelen esetben, az „elégéses“ osztályzatot nyert Bod Ferencz 5 évi rendes lelkészi szolgálat után választható meg az I-ső osztályú komádii egyházba.

A 186. §. utolsó kikezdése szerint: „A rendes lelkészek szolgálati idejébe a segédlelkészi minőségben eltöltött idő is beszámítatik a 185. §. értelmében“; ugyde a 185. §. értelmében, az „elégéses“ osztályzatot nyert Bod Ferencz, mint segédlelkész, I-ső osztályú egyházba választható nem lévén: kétségtelen, hogy az ő segédlelkészi minőségben eltöltött ideje sem számítható be rendes lelkészi szolgálati idejébe, egy I-ső osztályú egyház meghívásánál vagy pályázatánál; mivel pedig Bod Ferencz, mint rendes lelkész 1895. márcziusa óta szolgál, tehát 2 év és 2 hó óta: az egyházi törvény 186. §-a értelmében, Bod Ferencz nem bír a komádii I-ső osztályú egyház osztályzatának megfelelő minősítvényvel.

Kmf.

Szell Kálmán, (p. h.)
ev. ref. esperes.

Külrás hitelül

Böszörményi Lajos,
Dr. Balogh Elek,
egyházmegyei tanácsbírák.

Szell Kálmán,
ev. ref. esperes.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése.

(Folytatás.)

A közigazgatási ügyek során a konventi jegyzőkönyv alapján történt előterjesztések jobbjára vita nélkül intéztettek el. Felemlítendőnek tartjuk itt gróf *Degeufeld József* főgondnoknak azon nagyfontosságú indítványát, hogy a *szegény lelkészek* segélyezésére egy állandó alap létesíttessék. Ez az indítvány az egyházmegyéknek adatott ki, hogy erre nézve véleményes javaslataikat a következő őszi közgyűlésre terjesszék be.

Fontos intézkedés történt az *anyaközevelésre* nézve a vegyes házasságokat illetően, a melynek célja annak lehetővé tétele, hogy a lelkészek az ilyen házasságoknál a születendő gyermekek vallására vonatkozó szerződésekről tudomást vehessenek. E célból felkérletni határozta a közgyűlés a belügyminisztert, hogy közegeit utasítsa arra, miszerint az ily szerződések hiteles másolatát az illető lelkészekkel közöljék.

A konventi ügyek után miniszteri leiratok tárgyalattak. Örömmel vett a közgyűlés tudomást arról, hogy a v. és közokt. miniszter a *nyírbátori* templom stylsterü helyreállítására 1500 frtot engedélyezett, s hogy a templom műemléknek minősített s az abban lévő stallumok a korai renaissance első rendű páratlan emlékei lévén, az 1881: 29. tcz. védelme alá helyeztetett s a helyreállítás szakszerűen fog eszközöltetni. A közgyűlés útasította az egyház előjáróságát, hogy az építkezések befejeztével az egyházmegye útján arról részletes jelentést terjesszen fel.

Az országos stat. hivatal jutányosan beszerezhető és igen gazdag kiadványai ajánlatnak az iskolai és lelkészi könyvtáraknak. A középiskolák történetének megírásáért a miniszter köszönetet mond s az egyes tanároknak is külön óhajtja elismerését kifejezni; ezért az értékesebb munkákról tájékozást kér.

A konvent elnöke tudatja, hogy a kerületi középiskolák közül a *szalmári* 10,000 frt, a *békési* 3000 frt, a *mezőturi* 5000 frt, a *kisujzállási* 11,000 frt, a *sziget* a 10,000 frton felül még 2000 frt államsegélyt nyert.

A miniszter engedélyt ad arra, hogy ha tanítónői állomások betöltésénél okleveles tanítónő nem jelentkezik, ideiglenesen okleveles kisdudóvónő is alkalmazható, de köteles 2 év alatt a tanítónői képesítést megszerezni. E kedvezmény azonban csak a f. 1896/7. tanév végéig képesítést nyert, de alkalmazva nem lévő kisdudóvónőkre érvényes.

A *nagyszalontai egyházmegye* feljogosított arra, hogy mivel a 80,000-e lélekszáma elérte, a kerületi közgyűlésekre két lelkészi és két világi képviselőt küldhessen.

Kedvetlenséget okozott az a vallássérelmi ügy, melyet dr. *Wolaffka Nándor* debreczeni plébános követett el az által, hogy 5 egyént, a nélkül, hogy áttérési szándékukat a ref. lelkészi hivatalnál csak egyszer is bejelentették volna, 4-et pedig egyszeri jelentkezés alapján átvett a róm. kath. egyházba. A konvent útján keres orvoslást a kerület a kormánytól.

Egyik legfontosabb intézkedése közgyűlésünknek a nagyváradi ev. ref. leányiskolai internátusra vonatkozott, a mely által lehetővé vált az, hogy ez a fontos intézmény még ez év őszén megkezdhesse áldásos működését. A kerület e célra már előbb 10,000 frtot ajánlott meg. Most ebből 6000 frt folyóvá tételét a szükséghez képest már ez évre elrendelte. Ezenkívül pedig az 1897—8. tanévre 1000 frt segélyt szavazott meg; az állandó segélyezésre nézve később történik a

lehetőség szerint intézkedés. Az internátus szervezeti „Szabályzata” jelen estétől végett az egyházkerületi tanügyi bizottságnak adatott ki.

Ambrus Péter és neje 500 és 100 frtos alapítványáról, mely a magyar-ittebei ref. iskola, illetőleg egyház részére tétetett, a közgyűlés elismeréssel vett tudomást.

Nagy Bálint h.-m.-vásárhelyi polg. iskolai igazgató kérvénye ref. lelkészi jellegének visszanyerése iránt — a konventhez terjesztetett fel.

A konvent ismeretes határozata folytán kimondták, hogy a debreczeni ref. tanítóképzőben a *német nyelv* tanításáról gondoskodni kell.

A *temesvári* egyház vagyoni ügyeit illetőleg, addig is, a míg Sárkány ág. ev. püspök ígérete szerint a lutheránus egyházi hatóság részéről a szükséges értesítés megtörténik, dr. Baksa indítványára felhivatott a temesvári ref. egyház, hogy vagyoni állapotáról kimerítő jelentést terjesztszen fel az egyházkerületre, hogy ez alapon annak idejében intézkedni lehessen.

Az érmelléki ref. egyházmegyének a *lelkészi nyugdíjintézet* felállítására iránt tett s a bihari, f.-szabolcsi, szatmári és debreczeni egyházmegyék által is támogatott indítványa alapján — kimondotta a kerület, hogy teljesen át lévén hatva a kérdés fontossága által, felkéri a konventet, hogy jóakaratu figyelmét ez ügyre különösen terjeszse ki s lelkészeinknek nyugdíjjal való ellátását fokozatosan keresszül vinni igyekezzék. Addig is azonban gondoskodjék arról, hogy főleg a kisebb és szegényebb egyházak munkaképtelenné vált lelkészeinek sorsa s az ily egyházakban a lelkészi szolgálat kifogástalan ellátása, kapcsolatban a káplánügy megfelelő rendezésével, egyházunk közérdekének is megfelelőleg biztosítsák. Érdekes volt e kérdésnél az ősz államférfi, *Tisza Kálmán* felszólalása, a fi hivatkozva arra, hogy ő már régi idő óta erre törekedett, a mit azonban akkor a közvélemény nem támogatott, most örömmel üdvözlí a köznézetnek megjavulását.

A debreczeni és alsószabolcsi egyházmegyék azon indítványát, hogy az 1893. 26. t.-cz. akként módosíttassék, hogy a tanítói korpótlék ügye az állam hozzájárulásával, de az autonomia sérelme nélkül rendeztessék, párlólag terjesztetett fel a konventre.

A bihari egyházmegye indítványát, hogy a kerület közép és főiskolaiban, valamint felső leányiskolaiban a lelkészek, tanítók gyermekei tandíjmentességben részesüljenek, az egyházkerületi tanügyi bizottságnak adták ki, a melynek javaslatára kimondatott, hogy az illető iskolai hatóságok igyekezzenek a maguk körében ennek az indítványnak megvalósítását, a létező tandíjmentességek felhasználásával is, keresztülvinni.

Ezek után a különböző bizottságokban megüresedett helyeket töltötték be. A főiskola anyagi és szellemi ügyeinek átvizsgálásával megbízott küldöttségbe megválasztottak *Horthy István*, *Zsigmond Sándor* és *Görömbei Péter*; a népiskolai tanügyi bizottságba *Biky Károly*; a vasárnapi tanügyi bizottságba *Görömbei Péter*, *Lengyel Imre*, *Ujfalussy Béla*; a missiói bizottságba *Zsigmond Sándor* és *Biky Károly*; a felsőbb leánynevelő intézetek állandó bizottságába *Szabó Károly* esperes.

A középiskolai felügyelőnek az egyházkerületi közgyűlésen ülés- és szavazati jogot adtak.

Kiss Áron püspök kegyeletes szavakkal emlékeztetvén meg érdemes titkárának, *Bodossy Pálnak* haláláról, bejelentette, hogy titkárául bizalmánál fogva *Hajdu Zsigmond* volt batizi lelkészt alkalmazta, kérvén fizetésének felemelését. A kerület készséggel járul a püspök

kívánságához; a fizetésemelésre nézve a költségvetési bizottság jelentése alapján történik intézkedés.

Nagy megnyugvással és elismeréssel fogadta a közgyűlés gróf *Degenfeld József* főgondnok a kerületi pénztár átvizsgálásáról szóló jelentését, amelyben újabb jelét látta annak a buzgóságnak s komoly érdeklődésnek, a melylyel a szeretett és tisztelt főgondnok hivatalát betölteni igyekszik.

A *nagyecsedí* egyház kérelmét iskolájának állami jellegűvé változtatása iránt a kerület egy előbbi megállapodásának megfelelő előkészítés és felszerelés végett — visszaútasították.

A közgyűlés első napján, a tanácskozások befejezése után a közgyűlés tagjainak nagyobb része *Kiss Áron* püspök barátságos asztalánál szerzett üdvözlést és talált a tisztos és nyájas házi asszony részéről is szívélyes fogadtatást.

(Folyt. köv.)

— *Lapunk* mai számából térszűke miatt több közlemény — a Különlék rovatóval együtt — kimaradt, a miért t. munkatársaink és olvasóink szíves elnézését kérjük. — Csak röviden regisztrálhatjuk azon örvendetes hírt is, hogy *Sass Béla* akad. igazgatót az akad. tanári kar a jövő tanévre ismét (már harmadszor) igazgatóul megválasztotta.

TARTALOM-JEGYZÉK: Testvérek ölekezése. Ferenczy Gyula. — Patak és Debreczen. B. L. — A sárospatakiak Debreczenben. Csiky Lajostól. A sárospatakiak látogatásának előzményeiről. Sass Bélától. Fogadtatás. S. Szabó Józseftől. A patakiak a Hortobágyon. Dr. Bartha Bélától. Búcsúzás. Dr. Gulyás Istvántól. — A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság pápai közgyűlése. Csiky Lajos. — Tanügy: A határozók rendszere középiskolai magyar nyelvtanításunkban. — Közéletünk: A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi egyházi Értekezlet választmányi gyűlése. b. h. — Jegyzőkönyv. Széll Kálmán. — A tiszántúli ev. ref. egyházkerület közgyűlése. — Pályázat.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.

Szerkesztő-társ: FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület debreczeni főiskolájában a *háznagyi hivatalra* pályázat nyitattik.

A megválasztandó háznagy teendői részletesen megvannak szabva az egyházkerület által kiadott „*Utasítás*”-ban, mely a főiskolai pénztári hivatalban megtekinthető. Általában kötelessége a háznagynak: a főiskola körében fölmerülő irodai ügyek vitele; a hozzá utalt főiskolai jövedelmek kezelése; a főiskolai épületben a tisztaságra, esendre, rendre, a bentlakó ifjakra; a tápintézetre való felügyelet; a főiskola épületeinek s Debreczenben fekvő házainak gondozása és a teendő építkezésekre való közvetlen felügyelet.

A megválasztandónál megkivántatik, hogy: a) felső iskolai tanfolyamokat végzett és b) a főiskola viszonyaival ismeretes legyen.

A sajátkezűleg írott kérvények csak *ev. ref. vallásu* pályázóktól fogadtatnak el.

Az évi rendes fizetés 1200 frt. Ha a választás családtalan férfiura esik, ugy a főiskola épületében bentlakásra köteleztetik, az e célra kijelölendő lakoszobában.

A megválasztott, ki hivatalát f. 1897. július 1-én tartozik elfoglalni, 1200 frtnyi óvadék letételére köteleztetik, s egy próba év eltétele után fog állandósíttatni.

A pályázók felhivatnak, hogy életkorukat, családi viszonyaikat, végzett tanulmányaikat, katonai kötelezettségüket igazoló okmányokkal s eddigi alkalmazásaiukról szóló bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket f. 1897. június hó 20-ig a főiskolai gazdasági tanács alólírott elnökéhez adják, vagy küldjék be.

Debreczen, 1897. május 25.

Elek Lajos, *Simonffy Imre*,
gazdasági tanács-jegyző. kir. tanácsos, főisk. helyi gondnok.